RUNCH, B.H.

MORDENS ALDSTE HISTORIE

XXII:-
509

XXII
569

PERPUSTAKAAN NASIONAL RI.
Tanggal : 19 Maret 2012
No. Induk : 20957/PN-MUSEUM/'12
BIB - ID :
Beli / Hadiah : Ex. Museum

285260

Nordens

ældste Historie.

Af

P. A. Munch.

(Af et ufuldendt Arbeide.)

BAT. GENOOTSCHAP VAN KERK

Forord.

(Meddelte af Universitets-Bibliothekar C. Daae.)

Som det vil erindres, udgav Prof. P. A. Munch i 1838 en „Norges, Sveriges og Danmarks Historie til Skolebrug", et Værk, der vel neppe er blevet benyttet som Lærebog ved mange Skoler, men som derimod vandt desto større Indgang hos Almenheden som Haandbog. Da denne fortræffelige Bog forlængst var udsolgt, paabegyndte Forfatteren i sine sidste Aar en Omarbeidelse deraf, der naturligvis vilde være blevet høist forskjellig fra første Udgave, da den historiske Videnskab i Mellemtiden, især ved Forfatterens egen Virksomhed, var bleven saa mærkelig beriget.

Ved Professor Munchs Død vare imidlertid kun tre Ark af anden Udgave færdige, og disse have hidtil henligget ubenyttede hos Forlæggeren, Johan Dahl. Men det er en Selvfølge, at endog denne Begyndelse har sit Værd og sin Interesse og det især, saalænge der i den norske Literatur ikke foreligger nogen tidsmæssig fædrelandshistorisk Haandbog, og Alle ville derfor udentvivl være enige i, at dette Brudstykke burde reddes for at gaa tilgrunde som Makulatur. Den iaar stedfindende nationale Tusindaarsfest har naturlig vendt Alles Tanker mod den Tid, som disse Blade behandle, og man har derfor troet at burde offentliggjøre dem nu som en til Udbredelse i vide Kredse vel skikket Fremstilling af de Begivenheder, der ledsagede det norske Riges Stiftelse. Hertil er man bleven sat istand ved H. M. Kongens Liberalitet, idet Høistsamme har afkjøbt Forlæggeren det hele Oplag til gratis Uddeling fornemmelig til Almuebibliotheker og lignende Bogsamlinger.

Christiania, 18de Juni 1872.

A. Oldhistorie.

1. Den germaniske Stammes Hovedinddelinger, Folkeslagtskab og Indvandring til sit nuværende Hjem.

I hele den Tid, der ligger indenfor den sikre Histories Grændser have de saakaldte **nordiske** Lande, eller **Norge, Sverige** og **Danmark**, haft Beboere af een og samme Folkestamme, nemlig af den, som man har vedtaget efter Romernes Exempel at kalde den **germaniske**.*) Denne Stamme hører til den store, over hele Europa, en stor Deel af det sydvestlige Asien, samt det østlige og sydlige Amerika udbredte Folkeklasse, hvilken de nyere Historieforskere og Ethnographer have kaldet den **indo-europæiske**, og hvis øvrige Hovedstammer ere den **ariske** (Inder, Perser m. fl.), den **græsk-italienske** (Grækere, Romere m. fl.), den **sarmatiske** (Slaver, Letter), og den **keltiske** (Galler, Briter, Irlændere, Højskotter). Den germaniske Stamme deler sig igjen i flere mindre Grene, som man efter Beliggenheden af de Egne, hvori vi først forefinde de til dem hørende Folkeslag, bekvemmest kan sammensatte i tre Hovedafdelinger, den **nordlige** (nordgermaniske), den **mellemste** (mellemgermaniske eller gotiske) og den **sydlige** (sydgermaniske eller tydske). Den mellemgermaniske Afdeling er imidlertid i Tidens Løb tildeels bleven optagen i de to øvrige, eller i andre Nationaliteter, saaat der nuomstunder strengt taget ej er Tale om flere end tvende Afdelinger, nemlig den nordlige, som man og har kaldet den **nordiske**, og den sydlige. Den første indbefatter Beboerne af de tre nordiske Riger saavelsom af de fra dem befolkede Colonilande. Den sidste dannes af Tydskerne, eller Beboerne af Tydskland saavelsom de derfra befolkede Landstrækninger.

Naar den germaniske Stamme vandrede ind i de nordiske Lande og Tydskland, veed man ligesaalidet med Vished, som hvor den før Indvandringen havde sit Hjem. Kun saameget kan man slutte af de ældre græske og romerske Forfatteres mangelagtige Beretninger om det nordlige Europa, at der allerede 300 Aar før Christi Fødsel fandtes germaniske Folk i Egnen ved Østersøen og Kattegattet. Vi kunne ligeledes af flere Antydninger gjette os til, at de engang i Tiden maae være komne fra østligere Egne, maaskee ved Volga og Ural, maaskee endog endnu østligere eller sydligere. Paa den Tid, da vi først begynde at faae nøjere Oplys-

*) Romerne kaldte nemlig saavel Tydskere som de egentlige Nordboer tilsammen Germaner.

ninger om de germaniske Folkeslag og deres Fordeling i Nord- og Mellem-Europa, finde vi den nordligste Afdeling fornemmelig bosat i den mellemste og nordligste Deel af den saakaldte skandinaviske Halvø, saavelsom i den nordvestlige Deel af det nuværende Rusland; Mellem-Germanerne i den sydlige Deel af Halvøen og Østersø-Landene, og Syd-Germanerne i det nuværende Mellem- og Syd-Tydskland. Blandt de germaniske Folk, som tidligst omtales, ere **Sviar** eller **Svear** (Svenske) ved Aalandshavet og paa det østlige Sveriges Kyster, **Goter** i Skaane og paa de nuværende danske Øer, **Angler** i det sydlige Jylland, **Saxer** og en heel Deel andre Folk i Tydskland. Af disse høre Svearne til den nordiske, Goterne og Anglerne til den mellemgermaniske eller gotiske, Saxerne m. fl. til den sydgermaniske eller tydske Afdeling. De ældste gotiske og tydske Forfattere meddele selv flere dunkle Sagn om deres Forfædres Indvandring, der alle gaae ud paa, at de skulle være komne til Østersøens sydligere Omgivelser fra **Skandinavien**, hvilket Navn egentlig kun er det samme som **Skaane**, Halvøens sydligste Deel, men som de, ubekjendte med at Halvøen længst i Norden er landfast med Europas Hovedfastland, antog for en Ø: en Feiltagelse, som ogsaa de gamle Romere og Grækere deelte med dem. Dette Sagn har unegtelig meget for sig; idetmindste kan man ikke opstille nogen rimeligere Gisning, og det er i alle Fald ærværdigt ved sin Ælde.

Noget senere end Svearne forekomme i de skandinaviske Lande ogsaa andre Folkebenævnelser, nemlig **Daner** i den sydlige Deel af Halvøen samt paa Øerne, **Juter**, **Joter** eller **Jyder** paa den sydske Halvø, **Gauter** eller **Goter** i det sydlige Sverige, og **Nordmænd** i Norge. Af de med disse Navne betegnede Folk hørte Danerne og Juterne i den ældste Tid til Mellemgermanernes Deel, eller vare maaskee endog Underafdelinger af det store **gotiske** Hovedfolk. Gauterne vare Nordgermaner, men, som det synes, formedelst Naboskabet med Goterne stærkt blandede med disse. Nordmændene vare derimod, ligesom Svearne, ublandede Nordgermaner, og allerede deres Navn, som de baade selv tillagde sig, og hvormed de benævntes af de øvrige germaniske Folk, viser, at de kom fra Norden af, ligesom de og fra den første Tid, de fremtræde i Historien, indtage de længst mod Norden og Nordvesten liggende Dele af de Lande, over hvilke Germanerne have udbredt sig. Endnu nævnes et til den nordgermaniske Afdeling henhørende Folk, med hvilket Svear og Nordmænd ofte kom i Berørelse, men som dog ikke boede i selve Skandinavien: dette var de saakaldte **Russer**, efter hvilke det nuværende Rusland har faaet Navn, og hvis fornemste Tilhold var det inderste af den finske Bugt, hvor de vare de østlige Svears Naboer, Egnene syd for Ladoga omkring Ilmen-Søen, og Strøgene sydover til de øvre Dnepr-Egne.

2. De germaniske Nationers ældste historisk bekjendte Hjem og nærmeste Nabofolk.

De Dele af Europa, over hvilke de germaniske Folkeslag havde udbredt sig paa den Tid, vi allerførst lære dem at kjende, vare saaledes det nuværende Nordtydskland, Danmark, Sverige, Norge og en Deel af det vestlige Rusland. Men af alle disse Lande vare kun Norge og den nordlige Halvdeel af Sverige ganske eller for det meste folketomme, førend de fik deres germaniske (det vil her sige nordiske) Befolkning. Her fandtes sandsynligviis førend Normænd og Svearne toge dem i Besiddelse, kun nogle lidet talrige Flokke af **Finner** (Lapper) der med deres Rener drive omkring paa Fjeldsletterne. Dalene vare ubeboede og uopdyrkede, og fordetmeste opfyldte med Urskov, da de første Nordmænd og Svear kom, opryddede sig Agerland, og byggede sig Huse. Umiskjendelige Tegn og gamle Vidnesbyrd vise, at Norges Bebyggelse ved Nordmændene begyndte nordenfra, Sveriges ved Svearne østenfra. I Norge var saaledes vistnok Nordlandene eller som de i de ældre Tider kaldtes, **Haalogaland**, det første Landskab, som bebyggedes; dernæst fulgte **Throndhjem**, eller de lave, frugtbare Egne omkring Throndhjemsfjorden, og derefter de øvrige Egne, lige til den sydligste Deel eller **Viken**. I Sverige maa man antage, at **Upland** paa Nordsiden af Mælaren først bebyggedes, og at Svearne derfra udbredte sig til Vestmanland og Södermanland; siden til Nerike, Dalarne og Gestrikeland. Gauterne eller Göterne bosatte sig i to Hovedafdelinger, deels ved Vettern og omkring Motala-Elven paa Østsiden, deels ved Venern og omkring Göta-Elven paa Vestsiden: derved fremkom Landskaberne **Øster-** og **Vester-Götland**. Strækningerne mellem disse Landskaber bestode fordetmeste af Fjelde og vilde Skove, gjennem hvilke man kun med største Vanskelighed kunde reise, og, som vel gradeviis bleve smalere, efterhvert Rydningerne fra begge Sider skrede frem, men som dog sjelden opryddedes saa fuldstændigt, at begge Parter mødtes. De vedbleve endog indtil langt ned i Tiden og vedblive tildeels endnu at danne Landskabernes naturlige Grændser. Saaledes skilledes de saakaldte **Marker** mellem det sydlige Norge og Vestgøterne; **Tiveden** mellem Vestgøter og Svear; **Kolmorden** mellem Østgøter og Svear, og endelig andre Højdedrag og Skovstrækninger mellem Göterne og de gotiske Landskaber ved Halvøens sydligste Kyster. Kun i den inderste Deel af den store Bugt, der løber ind mellem Lindesnæs i Vest og Götaelvens Munding i Øst, eller den i ældre Tider saakaldte **Viken**, mødtes de sønden kommende Göter med de nordenfra kommende Nordmænd, og strædes, som det lader, om Besiddelsen af disse Egne i længere Tid med afvexlende Held, indtil Göta-Elven omsider kom til at danne Grændsen mellem dem.

Anderledes gik det derimod til i den sydligste Deel af Halvøen, paa Øerne og i Tydskland, hvor **keltiske Folk**, især af den saakaldte kymriske

eller britiske Stamme, synes at have været bosat allerede før Germanernes Ankomst. Her have disse rimeligviis maattet udholde en haard og langvarig Kamp med Kelterne, inden de fik erobret deres Land, og i denne Kamp maa en stor Deel af Kelterne enten være dræbte eller forjagede, og de overblevne gjorte til Sejerherrernes Livegne eller Trælle. Men saa havde de igjen desto mindre Møje med at opdyrke Landet. Paa denne Maade have sandsynligviis de **gotiske** Stammer tilkæmpet sig deres Besiddelser ved Østersøen, fornemmelig **Daner** i Skaane m. m., **Reidgoter** paa Øerne og en Deel af den jydske Halvø, **Juter** og **Angler** i den øvrige Deel, **Burgunder** i det nuværende Pommern; i det egentlige Tydskland have **Saxer** bosat sig ved Elben, **Friser** ved Nordsøens Kyster, **Chatter** eller **Hesser** endnu længer sydligt, **Franker** i Rhin-Egnene, o. s. v. I alle disse Egne synes keltiske Folk tidligere at have boet. Navnlig synes de **Kimbrer** eller **Cimbrer**, som lidt over 100 Aar før Christi Fødsel truede Romerne, at have været Kymrer, fordrevne fra det nuværende Jylland, og de dem ledsagende **Teutoner** at have været en anden keltisk Stamme fra Elb-Egnene.

De germaniske Nationers nærmeste Naboer mod Østen have, saa langt den paalidelige Historie gaar op i Tiden, været to Hovedfolk, **Kvæner** i Nord og **Slaver** i Syd. Kvænerne høre egentlig til den samme Folkestamme som Finnerne eller Lapperne, og kaldes nuomstunder endog „Finner" af alle dem, der kalde de egentlige Finner "Lapper". Efter dem har **Finland** sit Navn, men det kaldtes i ældre Tider **Kvænland**. Uagtet deres Slægtskab med Lapperne, have de dog ikke det Udseende, der gjør at man maa regne disse blandt de saakaldte Polarfolk: de ere højere, mere velvorne, og adskille sig ikke væsentligt fra de øvrige europæiske Folk i deres Udvortes. Den Folkestamme, hvortil de, saavelsom de egentlige Finner eller Lapper høre, har fra umindelige Tider beboet hele den nordlige Deel af Østeuropa eller det nuværende Rusland, saavelsom en stor Deel af det vestlige Sibirien, og vi have ovenfor seet, at Finnerne ligeledes have været den skandinaviske Halvøes Urbeboere. Flere have efter en hos Russerne brugelig Benævnelse vedtaget at kalde hele Folkestammen den **tschudiske**. Det lader til at efterhaanden som Nordgermanerne have rykket vestover, have tschudiske Nationer rykket efter dem, indtil de endelig standsede ved Østersø-Landene, hvor de endnu udgjøre Hovedbefolkningen paa begge Sider af den finske Bugt, nemlig Finlændere, eller Kvæner og Kareler, i Nord, Estlændinger og Liver i Syd. **Slaverne**, den anden nærmeste Folkestamme mod Øst, have altid holdt sig sydligere, i Strøget mellem Østersøen og det sorte Hav. De høre til den samme Hoved-Afdeling, som Germanerne, eller de saakaldte indoeuropæiske Folk, men have forøvrigt meget adskilt sig fra dem i Sprog og Levevis. De trængte efterhaanden frem mod Vesten i Oder- og Elbe-Egnen, indtil de omsider

naaede frem til det østlige Holsten. De slaviske Nationer, der paa denne Maade næsten kom i Berørelse med de skandinaviske Lande, kaldtes med et fælles Navn **Vender**. Sydøstligt for Venderne boede **Polakkerne**; og i det nuværende Rusland, fra de øvre Dnjepr-Egne indtil Ladoga boede andre slaviske Nationer, som fra umindelige Tider synes at have været de germaniske **Russer** undergivne, men tilsidst smeltede sammen med dem, saaledes at Russerne nu selv ere blevne et slavisk Folk. En egen Samling af Nationer, der vel var nøje beslægtede med de slaviske, men dog ikke høre til deres Stamme, vare de saakaldte **lettiske** eller Preusser, Littauer og Letter, der holdt til i den sydøstligste Krog af Østersøen mellem Floderne Weichsel og Dyna.

3. De ældste Culturforholde i Norden.

Alle germaniske Traditioner og Oldtidsminder tyde hen paa, at de germaniske Nationer ved deres første Nedsættelse i de Egne, der siden blev deres stadige Hjem, brugte Vaaben og Redskaber af **Jærn**, Smykker af Guld og Sølv, opsloge faste Boliger, og dreve Agerbrug. Derfor kan man ogsaa være temmelig sikker paa at de Oldtidslevninger af Jærn eller Sølv og andre dermed aabenbart samtidige, som forefindes rundt om i de nordiske Lande, uden Undtagelse hidrøre fra den germaniske Befolkning. Men foruden disse findes der ogsaa i Danmark og det sydlige Sverige, ligesom i Nordtydskland, Holland, Frankrige og England en Mængde Vaaben, Redskaber og Smykker af **Bronce**, d. e. en Blanding af Kobber og Tin, haardere end det ublandede Kobber, hvilke, skjønt de ere meget vel forarbeidede, dog tydeligt vise sig at have tilhørt et Folk, der endnu ikke kjendte Jærnets Brug, og som overhovedet stod paa et ganske andet og meget lavere Culturtrin, end Germanerne. Da nu dette Folk saaledes, idetmindste ikke i Norden, kan have været Germaner, medens man derimod veed at de Nationer, hvilke det samme Slags Oldtidslevninger i Frankrige og England tilhørte, var **keltiske**, bliver det naturligst, at henføre ogsaa de i Norden forefundne Broncesager til den ældre keltiske eller førgermaniske Befolkning, hvoraf da igjen følger, at denne før Germanernes Indvandring endnu ikke havde lært Brugen af Jærnet at kjende og saaledes blot kunde have et yderst mangelagtigt Agerbrug. Den Omstændighed, at der blot findes yderst faa Grave og Levninger fra Bronce-Tiden i Norge og det mellemste samt nordligste Sverige, viser, hvad vi og ad anden Vej kunne slutte, at den keltiske Befolkning ikke er naaet derhen, idetmindste ej i nogen betydelig Udstrækning. Men foruden disse Levninger fra en Bronce-Cultur træffer man i hele Norden, saavelsom de øvrige nysnævnte Lande, Oldtidslevninger fra en endnu tidligere Periode, da Indbyggerne ikke kjendte Metallers Brug,

men kun hjalp sig med Redskaber og Vaaben af Steen, fornemmelig Flint, og af Been; hvoraf man maa slutte, at de ej dyrkede Jorden, men kun ernærede sig ved Jagt og Fiskeri, med andre Ord levede i en vild Tilstand. Om dette **Steen-Alderens** Folk ligeledes var keltisk, er uvist; de fleste antage at det snarere var af finsk Herkomst. Men den Periode, da det beboede en Deel af Norden, ligger saa langt tilbage i Tiden, at det ikke griber ind i Historien, og saaledes ej vedkommer os her.

4. Religion og Gudedyrkelse.

Alle germaniske Nationer havde een og samme Religion, uden andre indbyrdes Afvigelser end dem, som særegne Stedsforhold eller andre tilfældige Omstændigheder medførte. Blandt disse Afvigelser kan man neppe engang regne den, at Navnene paa de enkelte Guddomme af det ene Folk ikke ganske udtaltes som af det andet, men kun i Overensstemmelse med de paa hvert Sted herskende Sprogforhold. Vi have dog kun nøiagtige Optegnelser om denne Religion saadan som den var beskaffen i Norge og paa Island i de allersidste Tider for Christendommens Indførelse, medens vi kjende mindre til dens Beskaffenhed i Danmark og Sverige, og endnu mindre i Tydskland. Der er tillige al Grund til at antage, at den i sin oprindelige Renhed har været meget afvigende fra hvad den var i sin seneste Skikkelse. Hovedlæren for Germaner og i alle den germaniske Hedendoms Tider var, at flere Guder eller mægtige Væsener, som kaldtes **Æser**, eller af Nordboerne **Æser** (een **Ass**, flere Æser) havde skabt Verden og Menneskene, som de elskede og forsvarede mod de onde Væsener, af vore Forfædre kaldte **Jotner**, Jutuler, Jetter, Riser, Trolde eller Thurser (egentlig en Personliggjørelse af de raae Naturkræfter), og tænktes boende i de yderste Bjergegne og stedse ponsende paa Ondt mod Guder og Mennesker. Dybt under Bjergene og i Skovene boede de smaa, kunstforstandige Dverge. Den fornemste af Æserne var **Vodan**, eller, som vore Forfædre kaldte ham, **Odin**, ogsaa kaldet Alfader, Gaut, Valfader, foruden mange andre Navne. Ifølge den nysomtalte Fremstilling af denne Gudelære, saadan som den i Hedendommens sidste Tider var beskaffen i Norge og paa Island, var der foruden Odin følgende Hovedguder: **Thor**, hans Søn, der raadede for Torden (Thor-Don) og Lynild, og var Jotnernes vældigste Fiende; **Tyr**, eller **Ty**, ligeledes hans Søn, Krigens Gud; **Njørd**, Guden for Veir og Vind; **Frey**, (af de Danske og Svenske kaldet **Fro**), hans Søn, Gud for Aarsverterne og Afgroden; **Brage**, Skaldekunstens Gud; **Heimdall**, Gudernes Vogter; **Balder**, Uskyldighedens og Fromhedens Gud, **Forsete**, Retfærdighedens. Af Gudinderne eller Aasynjerne vare de fornemste: **Frigg**, Odins Hustru; **Siv**, Thors Hustru (egentlig Egteskabets Gudinde); **Freyja**,

Freys Syster, Kjærlighedsgudinden; den jomfruelige **Gefjon**, oprindelig Havets Gudinde; **Idun**, Bragés Hustru, hvis Æbler foryngede Guderne. Da Guderne altid frygtede for at overvældes af Jotnerne, søgte de baade ved Magt og List at bekæmpe dem. Thor gjorde store Nederlag blandt dem med sin Hammer, den tunge Mjøllner. Derimod søgte Odin, heder det, stundom at holde Venskab med dem; han hentede sin Viisdom af Jotnen **Mimes** Brønd, hvorfor han satte sit ene Øje i Pant; han optog blandt Guderne den ondskabsfulde **Loke**, og ligeledes sluttede han og de øvrige Æser Venskab med det stormende Havs lumske Jotun, **Hleer** eller **Ægir**. Man troede, at Menneskernes Sjæl var udødelig, og i det andet Liv fik Belønning eller Straf for sin jordiske Vandel; dog lærte man tillige, at Guderne af alle Dyder satte mest Priis paa Krigstapperhed, og at alle for Vaaben faldne Mænd derfor efter Døden som Einherjer skulde komme til Odin, og dagligt samles med ham og Æserne til festligt Lag i hans Sal **Valhall**, hvor de skulde spise Flesk og drikke Mjød, opvartede af **Valkyrjerne** (Valens eller Kampens Møer) og siden øve sig i Vaabenfærd, for omsider, naar det gjaldt, at staa Odin og Æserne bi i den sidste Kamp mod Jotnerne. De som derimod døde uberømmelig Straadød, skulde komme til den strenge, blege **Hel**, Lokes Datter, i Niflheim (Taagehjemmet), og plages af Hunger og Tørst. Jotnernes fordærvelige Indflydelse, heder det, viiste sig allerede, da Ufryldens Gud Balder ved Lokes List blev dræbt; siden skulde Vold og Ondskab mere og mere faa Indpas, indtil Verdens sidste Tid kom, kaldet **Ragnarokk** eller Gudernes Tusmørke. Da skulde Æserne og Einherjerne overvindes af Jotnerne, forenede med Ildødelæggelsens eller **Muspells** Sønner, hvis Fyrste **Surt** skulde opbrænde Verden med alle dens Beboere. Men to Mennesker skulde blive tilbage, og befolke den nye, skjønne Jord, som efter Ødelæggelsen skulde skyde frem af Havet; de dræbte Guder, Einherjer og Mennesker skulde leve op igjen, og de Gode evigt fryde sig i salige Boliger, især det straalende **Gimle** hos Surt, men de Onde lide evindelig Pine i **Niflhel** (Taage-Helvedet) paa **Naa-Strandene** (Lig-Strandene.)

Denne Lære bærer temmelig tydeligt Præget af en Tidsalder, da Ase-Religionens Tilhængere allerede følte, at det lakkede til Ende med Hedendommen, og at en ny, bedre Lære skulde afløse den. Derfor bleve ogsaa Guderne fordetmeste Krigsguder, og Tapperhed den højeste Dyd. Oprindelig synes dette ej at have været Folketroen. Heller ikke synes Gudernes Antal i Førstningen at have været saa stort. **Frey** (d. e. Herren) var oprindelig, som det synes, den samme som Odin, hvilken Goterne fornemmelig benævnte saaledes, og dyrkede under særegne Ceremonier, der senere bleve optagne af Nordboerne, som derved tillige gjorde „Frey" eller „Fro" til en egen Guddom; ligeledes synes **Frigg** og **Freyja** (dansk og

sjenst **Freja**), oprindelig at have været eet og samme Væsen, thi begge Navne have een Betydning, nemlig „Fruen". **Njørd**, deres Fader, kaldtes af Goterne **Nerthus**, og var hos dem en kvindelig Guddom, der betegnede Jorden. **Thor**, eller som Goterne kaldte ham, **Thunar** (tydsk **Donner**) var selv egentlig Vejrligets og Aarsverternes Gud, ingen Krigsgud.*)

Men den ovenfor skildrede Lære, der egentlig gjorde alle Æserne til Krigsguder, og satte Tapperhed højest af alle Dyder, maatte nødvendigviis gjøre dens Bekjendere til stridbare og vilde Krigere; og det er umiskjendeligt, at Krigeraanden i Hedendommens sidste Tider snarere tiltog end aftog blandt vore Forfædre.

Guderne dyrkedes ved Tilbedelse eller Paakaldelse, der kaldtes **Blot**, og som oftest var forenet med Offringer, enten af Dyr, eller Mennesker. Derfor er Ordet "**at blote**" sædvanligst eenstydigt med "at offre til Guderne." Offringerne kunde skee dels under aaben Himmel, i **Lunde** eller paa Steensætninger, der kaldtes **Horger**, dels, og fornemmelig, i egne dertil indrettede Huse, der kaldtes **Hov**. I disse stode sædvanligt Gudebillederne (af Træ) opstillede paa Fodstykker eller **Stalder**, der tillige tjente som Altarer; ved Offringen stænkedes det slagtede Offerdyrs Blod paa Stallerne og paa den forsamlede Mængde. Den, som forestod Offringen, kaldtes **Gode** eller **Hovgode**, var det et Fruentimmer, kaldtes hun **Gydja**. Hovene vare enten offentlige, eller fælles for større eller mindre Samfund, der ved fælles Bidrag (Hovtold) sørgede for deres Vedligeholdelse; eller private, d. e. tilhørende enkelt Mand eller enkelt Gaard. Men selv om de vare offentlige, betragtedes dog Ejeren af den Gaard, paa hvis Grund de stode, som deres nærmeste Herre, og derved blev Godeværdigheden arvelig i hans Ætt. Offerfesterne vare større eller mindre; det ene Folk synes ei at have haft ganske de samme, som det andet, eller at have holdt dem paa de samme Tider om Aaret. Ved slige Fester kom Folket sammen, idet enhver medbragte sit Bidrag af Korn, Øl, o. s. v., for hvilket der holdtes et stort Gilde; i dette blev der drukket Skaaler til Guderne, og ofte aflagt højtidelige Løfter. Lignende Skaaler tømtes og Løfter aflagdes i de saakaldte **Gravøl** eller **Arveøl**, Begravelsesgilder for de Afdøde. Ved Ligenes Jordfæstelse plejede man dels at brænde, dels at lægge dem ubrændte i Jorden; det første var mest Skik blandt de egentlige Nordboer, det sidste mere blandt Goterne, eller dem, der fornemmelig havde Freyd-Dyrkelsen. Saavel med de brændte, som de ubrændte Lig lagdes Vaaben og forskjel-

*) Ogsaa de mindre Ugedags-Navne antyde kun fire Hovedguddomme, nemlig Ty, Odin, Thor og Frigg; efter dem have Tirsdag, Onsdag, Thorsdag og Fredag deres Navne; ligesaa i gammel Engelsk: Tiwesdäg, Wodnesdäg, Thunresdäg, Frigedäg (nyere Engelsk: Tuesday, Wednesday, Thursday, Friday).

lige Kostbarheder i Jorden; over Graven rejstes en Høj, der især over de ubrændte Lig gjordes stor; stundom lagdes Liget i en Baad eller et Skib, og Højen dannedes udenom dette (de saakaldte Skibshøje). Ovenpaa Gravhøjen reistes høje og smale Mindestene, de saakaldte **Bautastene**, somoftest uden nogen Indskrift. Først i de sildigere Tider, og fornemmelig i Danmark og Sverige, forsynedes Mindestenene med Indskrifter. De dertil anvendte Bogstaver vare de saakaldte **Runer** (Hemmeligheder), af hvilke der gaves to Slags, **gotiske**, der brugtes af Goterne, Anglerne m. fl., og de egentlig **nordiske**, der vare simplere, og brugtes alene af Nordmænd, Svenske og Danske. Germanerne brugte ligesaavel som Grækere og Romere at søge Underretning om hvad Fremtiden førte i sit Skjød ved at raadspørge Guderne. Dette kaldtes at gaa til **Frett** (Fritten); det bestod mest i, efter forudgaaet Blot at kaste endeel Pinde eller saakaldte **Tene** paa et Klæde, for siden at udtyde de ved deres tilfældige indbyrdes Stilling frembragte Runer; ogsaa brugte man at iagttage Fuglenes, især Ravnenes, Flugt og Skrig, ligesom man og i visse Tilfælde satte tvende Mænd til at kæmpe sammen, og af Kampens Udfald sluttede sig til, om det Foretagende, man havde i Sinde, vilde lykkes eller ej.

5. Samfundsorden og Retsvedtægter.

De germaniske Stammer bestode paa den Tid, da de vandrede ind i deres nuværende Hjem, af visse større Afdelinger eller Hovedfolk, som kaldtes **Thjod** eller **Thjud**; hver **Thjod** bestod igjen af flere saakaldte **Folk**, og hvert **Folk** igjen af flere **Hære**. Benævnelsen Thjod svarer egentlig til, hvad vi nuomstunder kalde „Nation"; saadanne Thjoder vare **Svear, Gauter, Reidgoter**. Undertiden kunde en heel Thjod være samlet under eet Overhoved, og det var især Tilfældet med de mindre Thjoder; men sædvanligvis dannede dog hvert **Folk** en Stat for sig selv. Undertiden kunde der hos et enkelt Folk opstaa en mægtig Erobrer, som underkastede sig flere af Nabofolkene og derved dannede, hvad man kaldte **Riger** eller **Velder** (Erobringsmonarchier.) I Norge kaldte man det af ethvert Folk besatte Landskab et **Fylke**, i Sverige et **Folkland**; i Danmark og Tydskland har man vel ogsaa haft en lignende Benævnelse. Hver **Hær** eller mindre Afdeling af et Folk dannede et **Hered** eller **Hundred**, i Spidsen for hvilket stod en **Herse**, der baade var Krigsanfører og Gode eller Forstander for Heredets Hoved, og hvis Værdighed gik i Arv. De fornemste af Herserne, der paa samme Magde stod i Spidsen for Fylket, synes at have været kaldet **Fylkere**, indtil senere **Kongenavnet** blev det almindelige.

Da de germaniske Folk lige fra deres første Fremtræden paa Historiens Skueplads vise sig som jærnbrugende og agerdyrkende, maa de saa-

ledes fra en lige saa lang Tid have regnet Jordegods som den fornemste Gjendom. Ethvert Stykke Jord, som en enkelt Mand, en enkelt Ætt, eller et enkelt Folk besad, kaldtes denne Mands, Ætts eller Folks **Odel**, d. e. Fædrenejord; den ejedes med umiddelbar Ret, uden at Adkomsten dertil udlededes gjennem Andres Overdragelse. Hver Ætts Odelsgods var oprindelig udeleligt og uafhændeligt, saaledes at kun Bestyrelsen deraf var hos Ættens Hoved, eller ældste Søn eller Arving af den sidst afdøde Hovedmand, medens de øvrige Medlemmer ogsaa havde Ret til Forsørgelse deraf. Det Hele, eller en Deel deraf, kunde derfor ikke sælges, uden med Gjenløsningsret for Sælgeren eller hvilkensomhelst af de øvrige Ætmænd, hvorved Salget altsaa egentlig kun blev en Pantsettelse. Alle de, der tilsammen havde Odelsret til Eiendommen, kaldtes Odelsnauterne eller Odelsfællerne, og de dannede tilsammen den egentlige Hovedklasse af Befolkningen, eller Grundejerklassen. Af disse vare de nysnævnte **Herser** eller Herredsforstandere igjen de fornemste. Imidlertid skjelnedes der dog, især i de ældste Tider, imellem de **Fornemmere** og **Mægtigere**, der ej behøvede at sysle synderligt med Agerbrug, men kunde føre et friere og behageligere Liv, gaa paa Jagt og i Krig; og de **Ringere**, hvis Tid hengik med grovere og simplere Syssler; hine kaldtes **Jarler** (egentlig Krigere) disse kaldtes **Karler**. Til at udføre de allermest underordnede Sysler havde man virkelige **Træle**, der vare Gjenstand for personlig Gjendom, og stode nedenfor og udenfor Loven og Borgersamfundet. De bestode især af Krigsfanger og disses Afkom. Dog behandledes de i det hele taget mildt, og Frigivelser vare hyppige. De Frigivne fik sædvanligen af deres Herrer mindre Stykker Land til Leje, og bleve saaledes **Leiglendinger**, der vel vare frie, men dog, saalænge de ej selv kunde erhverve Jordegods, maatte være afhængige af deres Herrer, og trænge til deres Beskyttelse. Dette Forhold fik dog kun sin egentlige Udvikling, hvor den germaniske Befolkning, i Norge og den største Deel af Sverige, fandt folketomt Land for sig, og saaledes kunde indrette sig uden Hensyn til nogen anden. Men i de Lande derimod, hvor den stødte paa en ældre Befolkning, maa denne, forsaavidt den ej forjagedes, men forblev i Landet, nu tilligemed dette være bleven fordeelt mellem de germaniske Herrer, saaat den dannede en Klasse af **Livegne** eller **Ufrie**, og omtrent stod paa samme Fod som Trælene, uden dog egentlig at høre til dem. Derved maatte de Fribaarne komme til at danne en **Adelstand** ligeoverfor den ufrie Masse af Folket, og ligesom virkelige Frigivelser blandt denne maatte blive sjeldnere, laa det ogsaa i Sagens Natur, at en Bortlejning af Jord her blev unødvendig, da den Livegne selv i det Væsentlige udfyldte Leiglendingens Plads, uden dog at have hans Rettigheder eller Udsigter.

Blandt Jarlerne var det, eller blev det idetmindste, Skik og Brug, at enkelte yngre og mindre anseede Mænd sluttede sig til en ældre eller mægtigere, for under hans Anførsel at søge Krigseventyr og derved erhverve Ære og Rigdomme. En saadan Krigs-Anfører kaldtes **Drottinn** (paa Gotisk **drohtins**), og Følget **Drott**. Medlemmerne af dette **gik ham**, som det hed, **til Haande**, eller blev hans **Mænd**, hvilket skete derved, at de toge ved hans Sværd og aflagde Troskabseed. De vare nu forpligtede til at hjelpe ham, og han fik Æren for enhver Sejr, hvorimod han var forpligtet til at underholde dem, tildele dem visse Dele af Byttet, og give dem rige Gaver. Grobrede de Landstrækninger, som de agtede at beholde, bleve disse Drottinens Ejendom, men han uddeelte igjen Stykker deraf som **Lehn** til sine Krigere, der i Birkeligheden skaltede og valtede derover, som om de ejede dem, men dog kun udledede deres Ret fra Forleningen, ligesom deres Herre var berettiget til at tage Lehnet fra enhver, der viste sig utro. Dette er Forskjellen mellem Germanernes **Odelsret** (umiddelbar Ejendom) og **Lehnsret** (middelbar Eiendom). Da de mægtigste og mest anseete Krigshøvdinger gjerne ogsaa hørte til de fornemste Slægter, blev i Tidens Løb Benævnelsen **Konung** eller **Konge**, der egentlig kun betegner „en Ætling af en anseet Slægt", særegen for dem, og endelig blev den en bestemt Titel for enhver Behersker af et Fylke eller større Landskab, medens Benævnelsen „**Jarl**" blandt de egentlige nordiske Germaner indskrænkedes til at blive Titelen for den øverste Anfører eller Styrer næst Kongen. I Norge kaldtes alle Odels-Besiddere uden Forskjel **Haulder**, medens Benævnelsen „Karler" indskrænkedes til de fattigste og mest underordnede af Leiglendingerne. Forresten var overalt i de germaniske Lande Ordet **Bonde** (d. e. Boende, Beboer, tydsk "Bauer") Fællesbenævnelsen for alle bosatte Mænd, frie eller ufrie; og kun længere ned i Tiden indskrænkedes den til den sidstnævnte Klasse, hvor en saadan fandtes, eller til den mere underordnede og afhængige Deel af Jordbruger-Klassen.

Alle offentlige Anliggender, Retstrætter, o. s. v., afgjordes paa Møder eller Forsamlinger, der i Norden sædvanligviis kaldtes **Thing**, fordi man der **thingede** med hinanden. Saadanne Thing kunde holdes for større eller mindre Samfund. Det ligger i Sagens Natur, at de Samfund, der havde Thing tilfælles, ogsaa havde fælles Retsvedtægter eller **Lag** (Lov); det mindste Samfund med fælles Lov, eller Enheden i Lovgivnings-Henseende, var Fylket, eller hvad der svarede dertil. Men som oftest vare tre eller flere Fylker sammen om eet fælles Hovedthing, og dannede saaledes en **Lagsokn**. Det forstaar sig, at Loven ej var opskreven, men kun opbevaredes mundtligt; for bedre at erindre den, var den affattet i etslags Versform. Dommerne, som paadømte Sagerne, vare ikke faste, men udnævntes af

Heredsforstanderne; der udnævntes aldrig færre end **tolv**, og sædvanligviis var det **tre Tylfter**, som dømte. Dommerne vare, medens de sad i Dom, fredhellige, og afsondredes fra Mængden ved etslags Skranker, bestaaende af Baand, dragne om Hasselstænger, der vare festede i Jorden; disse Baand eller Skranker kaldtes **Vebaand** eller Helligdomsbaand, og der var sat Fredløshedsstraf for at forgribe sig paa dem. De Sager, som saaledes paadømtes, vare forøvrigt mest kun private; thi Ran og Tyveri straffedes, uden Dom, øieblikkelig efter Paagribelsen med Døden. Men mellem de private regnedes ogsaa **Drab og Lemsfornærmelser**, der aldrig paaaltes af det offentlige, men af den Dræbtes nærmeste Arving, eller af den forurettede; og simple Drab, saavelsom ringere Lemsfornærmelser, kunde slethen afsones med **Bøder**; blot de saakaldte Nidingsdrab straffedes med Fredløshed, hvorved det fremdeles især blev den fornærmede Families Sag at forfølge og aktive Drabsmanden. Bøderne rettede sig deels efter Fornærmelsens Størrelse, deels efter den Fornærmedes Stilling; for et Saar, tilføjet en Jarl, blev Boden saaledes langt højere, end for det samme Saar, tilføjet en Hauld, og for denne igjen højere end for en Frigiven. Udrededes ikke Boden, havde den Fornærmede Ret til at søge Hevn ved at gjengjelde Fornærmelsen; og Hevn for Drab var kun et lignende Drab (**Blodhevn**). Det Forhold, efter hvilket enhver tog større eller mindre Bod og som saaledes bestemte hans Rang i Samfundet, kaldtes blandt vore Forfædre hans **Ret**. Den mindste Ret havde den Frigivne; Trællen ingen. Ved Drab skulde ej alene Drabsmanden bøde til nærmeste Arving, men ogsaa Drabsmandens Familie til den Dræbtes. Hensigten hermed var maaskee at gjøre det magtpaaliggende for enhver Familie at hindre dens Medlemmer fra at begaa Drab; men Beregningerne herved vare som oftest meget indviklede, og det indtraf ej sjelden, at en eller anden af Familien fandt sig brøstholden; i dette Tilfælde tog han sig da sædvanligviis selv til Rette ved at søge Blodhevn over Drabsmanden eller et andet Medlem af hans Familie, og paa denne Maade kunde et enkelt Drab ofte give Anledning til mangeaarige Familiefeider. Slige Tvistigheder kunde vel afgjøres til Things ved ordentlig Dom, men den sædvanlige Afgjørelsesmaade var dog ved Voldgift eller Forlig, og naar fuld Tilgivelse eller gjenstridig Sikkerhed (Trygd) da var tilsagt, var det **Nidingsdaad**, siden at begaa Hevndrab. En Særegenhed for alle de germaniske Folk var det, at man ved Bevisførelse om en Sags egentlige Beskaffenhed ej saameget saa paa Vidnesbyrd, som paa Partens Ed; men denne Ed aflagde han kun i de sjeldneste Tilfælde alene: det sædvanlige var, at han aflagde den i Forening med flere, der svore paa, at hans Udsagn var rigtigt (Medeedsmænd). Ed aflagdes paa den Maade, at den sværgende holdt i en saakaldet **Baug** (Ring eller sam-

menbøjet tynd Stang) af Sølv, dyppet i et slagtet Offerdyrs Blod, og kaldte Guderne til Vidne paa, at han talte Sandhed. Derfor betragtedes Eden ogsaa som en **Ordal** eller guddommelig Kjendelse. Sædvanlig svor man saaledes selv 12te, 6te eller 3die. En anden guddommelig Kjendelse bestod i at tage en Ring eller et andet tungt Legeme op af et Kar med kogende Vand; og endelig den saakaldte **Holmgang**, hvor begge de stridende Parter ved Tvekamp, helst paa en Holm, eller i manglende Fald paa en indgjerdet Plads, afgjorde deres Trætte.

Uagtet det ikke udtrykkelig var bestemt, at ingen maatte have mere end een Hustru ad Gangen, var dette dog det sædvanlige. Derimod kunde Ægtefolk skille sig fra hinanden, naar de fandt for godt, ja endog gifte sig med andre uden foregaaende Skilsmisse. Giftermaalet betragtedes som et Kjøb; Manden kjøbte, heder det, Konen for en vis Gave (Mund) af Faderen eller Værgen, og Konen fik hjemmefra en Medgift (Heimanfylgje). Fællesskab mellem Ægtefolkene opstod kun i hvad der erhvervedes under Giftermaalet. Fra Arv var i de ældre Tider Døtrene aldeles udelukkede, saa længe der gaves Sønner. Man gjorde ogsaa Forskjel paa ægtefødte og og uægte Sønner. Forældrene havde Ret til at udsætte deres Børn. Opdragelsen synes forøvrigt ikke at have været meget streng, og Sønnerne fik tidligt temmelig meget at sige i Huset. Ogsaa Trælene behandledes for-detmeste mildt. De fornemste af dem, de saakaldte Brytjer eller Husforstandere, brugtes endog i de ansvarsfuldeste Hverv, og kunde, naar de tjente hos mægtige Mænd, ofte selv besidde stor Magt og Indflydelse.

6. De sydeuropæiske Folks Kjendskab til Norden. Goternes Vælde.

Man er temmelig vis paa, at de gamle **Phoniker** paa deres Handelsreiser til de nordlige Egne i Europa ogsaa kom til den sydlige Deel af de nuværende nordiske Lande, især for at handle sig Rav, der endnu findes paa Østersøens Kyster, samt maaske Pelsværk og Fisk. Men det er meget tvivlsomt, om Kysternes og Øernes Form da var den samme som nu. Bronce-Culturen var sandsynligvis da endnu herskende. Omtrent 300 Aar før Christus gjorde den græske Kjøbmand Pytheas fra Massilia (Marseille) et Par Reiser til Norden, som han siden beskrev. Hans egne Optegnelser ere vel tabte, men vi vide fra andre gamle Forfattere, at han fortæller om et fjernt mod Norden liggende Land, som han kalder **Thule**, og som rimeligvis er den nordligste Deel af Norge, da han beskriver det omgivende Hav som halv tilfrosset. Forøvrigt synes det, som om Germaner, og navnlig Goter, allerede da vare komne til de sydlige Egne af Norden. Da Romerne i de første Keiseres Tider begyndte at faa Krige i Tydskland, fik de flere Efterretninger om de nordlige Lande. De hørte nu om den

kimbriske Halvø (Jylland) og den cobaniske Bugt (Kattegattet) saavelsom om **Skandja** eller **Skandinavia** (egentlig Skaane), hvilket Navn de udstrakte til hele den nordiske Halvø, som de antoge for en Ø. Efterhaanden udvidedes deres Kundskaber om Norden mere, indtil Nordens Indbyggere selv med andre Germanerstammer ved **de store Folkevandringer** i det fjerde og femte Aarhundrede efter Christi Fødsel trængte ned til Syden og oprettede nye Riger i Romernes forrige Besiddelser. Det mægtigste af de fra Norden udgangne Folk var det **gotiske**, ogsaa kaldet det **reidgotiske**, der omtrent i anden Halvdel af det 4de Aarhundrede efter Christus dannede et stort Erobringsmonarchi under Kong **Ermanarik** eller **Jarmunrek**, der synes fra det nuværende Danmark at have hersket lige til det sydlige Norge mod Nord, og over alle Landene mellem Østersøen og det sorte Hav mod Syd. Hans Rige tilintetgjordes af det mongoliske **Hunerfolk** fra Volga-Egnene omtrent 375, og disse besatte nu dets sydligere Dele. Men een af de gotiske Stammer, de saakaldte **Vestgoter**, tog sin Tilflugt hinsides Donau til det romerske Rige, hvor de, efter mange mærkelige Bedrifter, altid trængte længere og længere frem mod Vesten, kom til Italien og herjede Rom under deres Konge **Alarik** (408), droge siden til Gallien, oprettede der et Rige i den sydvestlige Deel ved Pyrenæerne, og satte sig derpaa i Besiddelse af hele Spanien, hvor de herskede, indtil Maurerne i Aaret 711 kom over fra Afrika, og erobrede Landet. Den anden Hovedafdeling af Goterne i Syden, de saakaldte **Østgoter**, stode en Tidlang under Hunernes Herredømme, indtil disses Magt opløstes: da trængte ogsaa de ind i det romerske Rige, erobrede under den berømte **Theoderik** Størstedelen af Italien, og vare det herskende Folk her i henved 80 Aar, indtil Keiser Justinian overvandt dem ved sine Hærførere Belisar og Narses, og for en kort Tid gjenforenede Italien med Keiserdømmet.

7. Leidrekonger i Danmark og Ynglinger i Sviithjod.

I det nuværende Danmark, som fremdeles kaldtes **Gotland**, vedbleve endnu eet eller flere gotiske Riger at blomstre lige til Begyndelsen af det 8de Aarhundrede. Dette Rige, eller det fornemste, hvis der var flere, var som den Tid kaldtes **Selund**, og **Skaane**. Dets Konger kaldtes Leidre-Konger, fordi deres fornemste Sæde (Leidre-Stolen) og Rigets Nationalhelligdom var paa et Sted, kaldet **Hleidre**, nu **Ledre** eller **Lejre** paa Sjæland, ikke langt fra Isefjorden. Her dyrkedes den foromtalte Gud eller Gudinde, ved Navn **Nerthus** (d. e. Jorden), til hvis Ære der hvert Aar paa en bestemt Tid holdtes en stor Fest, hvorved en Mængde Folk kom sammen ogsaa fra fjernere Egne, og hvor Kongen selv synes at have

bestyret Offringerne. Der skal ved enhver saadan Højtid have været offret 99 Haner, Hunde, Heste og Mennesker. En lignende Offercultus blev, som det synes, indført i Sverige af en gotisk Stamme, de saakaldte **Ingvi**ner eller **Ynglinger**, der gjorde sig til Herrer over Svearne i Uppland og grundede en Helligdom i **Uppsala**, lig den i Leidra, og hvor der aarligt holdtes Offringer. Ingvinernes Fyrste, eller som han kaldtes, **Ingve**- eller **Yngve-Frey** (Frey betyder nemlig en Herre), blev siden i Folkesagnet en Halvgud, og hans Efterkommere, der i en lang Række af Aar herskede over Svearne, kaldtes fortrinsvis „**Ynglinger**". De udvidede sit Herredomme ej alene over hele det saakaldte **Svithjod**, eller Landskaberne om Mælaren, der beboedes af Svear, men ogsaa over Götaland.

Som Leidrekongernes Stamfader nævner Sagnet **Skjold**, der som Barn kom sejlende i en aaben Baad til Skaane, ingen vidste hvorfra, og siden blev Herre saavel der, som i Sjæland. Efter ham kaldtes de øvrige Leidrekonger **Skjoldunger**. En af dem, ved Navn **Frode** den **fredegode** eller **Fred-Frode**, fik dette Navn, fordi han efterat have udvidet Rigets Grændser til alle Kanter indførte en almindelig Fred, og overholdt Orden og Lovlighed i sit store Rige, saa godt, at en Guldring, som det heed, kunde ligge paa Jælinge-Heden i Jylland, og en anden paa den efter ham benævnte Frode-Aas ved Tunsberg i Norge, uden at Nogen vovede at stjele den. Men den navnkundigste af dem alle var **Rolf Krake** (c. 550), Søn af den tappre **Helge** og hans egen Datter **Yrsa**, hvilken Helge, uvidende om dette Slægtskabsforhold, havde rovet fra hendes Mand, Ynglingekongen **Adils** i Sverige, men sendte tilbage til ham igjen, da han havde faaet det rette Forhold at vide. Rolf var Nordens ypperste Kæmpe og mægtigste Konge; til hans Hof kom de tappreste Helte fra alle Nordens Lande; navnlig omtales den danske Hott eller Hjalte, Bodvar Bjarke fra Norge, Svipdag og Vogg fra Sverige o. fl. Rolf var dertil ligesaa ædel og god, som han var tapper og stridbar. Af alle hans Bedrifter er ingen bleven mere berømt og besjunget af de gamle Skalde end hans Besøg hos Stiffaderen Adils i Upsala. Denne, der frygtede ham og var misundelig paa ham, lod en Aften Ilden paa Gulvet i Gjæstehallen tænde saa stærkt paa mellem Døren og den Bænk, paa hvilken Rolf og hans Mænd sad, at de var nær ved at kvæles og brændes inde, medens Adils haanende sagde, at det nu vilde vise sig, om det var sandt, hvad Rygtet meldte, at de hverken frygtede Ild eller Vaaben. Rolf sagde: „lad os gjøre Ildene hos Adils endnu større", kastede sit Skjold paa Baalet, og sprang over paa dette. Hans Mænd fulgte hans Exempel. Siden maatte Rolf og hans lille Skare stynde sig bort, for ej at falde i Adils's Krigsmænds Hænder; men han indhentedes af Adils med heel Deel Folk, som ogsaa nær

havde faaet ham fat, hvis de ikke med altfor stor Begjerlighed havde givet sig i Ferd med at opsamle en Deel Guld, som Rolf under Flugten strøede efter sig, for at sinke Svearne og afsiede deres Opmerksomhed. Efter en lang og lykkelig Regjering blev Rolf lumskelig overfalden i Leidra af sin egen Svoger og Underkonge Hjørvard, som var ophidset dertil af sin Hustru Skuld, Rolfs egen Syster. Rolf selv faldt med de fleste af sine Kæmper efter et tappert Forsvar. Men Vogg, en af de faa, der havde overlevet Striden, hevnede sin Herre ved at dræbe Hjørvard, uagtet han vidste, at han i samme Øieblik vilde falde for de fjendtlige Krigeres Vaaben.

Ligesom de gamle græske Fyrste-Ætter udledede deres Herkomst fra Guderne, saaledes nævnte ogsaa de gamle germaniske Oldsagn Æserne, fornemmelig Vodan eller Odin, som Stamfader for de fornemste Høvdinge-Slægter. Saaledes heed det, at Leidrekongen **Skjold** var en Søn af Odin og Gefjon (Havgudinden), der af en Konge i Svithjod, ved Navn Gylve, havde faaet en Dags Plojeland til Foræring, og nu plojede hele **Selund** eller Sjæland løst fra det svenske Fastland. Det er ovenfor nævnt, at Ynglingekongerne i Uppsala sagdes at nedstamme fra Frey eller Yngve-Frey. Om de gotiske Konger, der indjoge Romerne Skræk, heed det, at de nedstammede fra **Gaut**, d. e. Odin. Fra denne udlededes ligeledes de Kongeslægter, der herskede i England. I Norge heed det, at en Søn af Odin, ved Navn **Sæming**, var Stamfader for den fornemste Fyrsteslægt i Haalogaland. Og andre Ætlinger af Odin vare, som man sagde, de saakaldte **Volsunger**, om hvilke der baade i Norden og i Tydskland gaves en Mængde Sagn, som fornemmelig drejede sig om Helten **Sigurd**, kaldet Favnesbane, fordi han dræbte Lindormen Favner, og satte sig i Besiddelse af den uhyre Skat, over hvilken han rugede. Denne Skat, fortælles der, blev siden Aarsagen til hans Undergang, da hans egne Svogere, Niflung-Gerne (paa Tydsk Niebelungen), dræbte ham for at faa den i Eje; hans Datter Svanhild skal siden være bleven gift med Gaterkongen Ermanarik eller Jarmunrek, der af Skinsyge lod hende sønderrive af Heste. Fra Sigurd udledede igjen andre Fyrsteslægter deres Herkomst.

Der gives en anden Klasse af Slægts-Sagn, som udleder Fyrste-Ætternes Herkomst fra en Stamfader, efter hvis Navn det Rige, han og hans Efterkommere beherskede, skulde være blevet opkaldt. Saaledes fortælles der, at Danmark skulde have faaet sit Navn efter en mægtig Fyrste, ved Navn **Dan den overmodige** (mykilláti), der tillige skal have været den første, som indførte Kongetitlen, medens hans Forgængere kun kaldte sig **Drottner**; ligeledes fortælles der om ham, at han var den første, som lod sig begrave ubrændt med Hest og Rustning i en Høj, hvorfor Tiden før ham kaldtes **Brænd-Alderen** og den følgende **Høj-Alderen**. Det er let at

kjønne, at dette Sagn først kan være opkommet efterat Navnet „Danmark" allerede var bekjendt, og at Navnet „Dan" er taget af „Danmark", ikke omvendt. Ligeledes hed det, at en vis **Angul** skulde have givet Landskabet **Angel** Navn. I Norge fortalte man, at to Brødre fra Kvænland, **Nor** og **Gor**, Sønner af Thorre (Navnet paa Midtvinkermaaneden) og Sønnesøn af Snæ (Snee), drog vestover for at lede efter deres Syster **Goe** eller **Gø** (Navnet paa Februar eller Gømaaned), som var rovet af en norsk Konge, Rolf af Berg paa Hedemarken; at Nor gik til Lands, Gor til Søs, begge med mange Krigere, og erobrede Norge, som de deelte mellem sig, saaledes at Nor fik Fastlandet, Gor Øerne, og at Landet fik Navn efter Nor, nemlig **Norveg**, d. e. Nors Vej. Ikke nok dermed, skulde ogsaa de fleste Fylker i Norge have faaet Navn efter Nors Sønner og Ætlinger, som Throndhjem efter Thrond, Raumsdal efter Raum, Agder efter Agde, o. s. Og som Gautlands første Konge nævnes **Gaut**. At Personerne her, ligesaavel som ved Dan, skylde Landskabs- eller Folkenavnet deres foregivne Tilværelse, ikke omvendt, er let at indsee.

8. Fylkeskonger i Norge. Ynglingerne paa Vestfold.

Af de mange Fylker eller Smaa-Riger, af hvilke Norge bestod, var de haalogalandske og throndhjemske de ældste og mest ansede. Den fornemste Deel af Haalogaland vare det saakaldte **Amd**, eller den østlige Deel af Hindøen med tilliggende mindre Øer. Her stod paa **Throndenes** et anseet Hov, og de Fyrster, som bestyrede Offringerne derved og herskede i disse Egne, udledede deres Herkomst fra den for omtalte **Sæming**, der udgaves for en Søn af Odin. Denne Ætt, der kaldtes Haaleyge-Ætten, herskede ogsaa i Naumdalen eller Naumdøla-Fylket. De 8 smaa, men vel befolkede throndhjemske Fylker, rundt om Throndhjemsfjorden, synes allerede tidligt at have dannet en Thingforening med fælles Lov, fælles Hovedthing paa Halvøen **Frosten**, og fælles Hovedhov paa **Lade** for de fire sydvestlige, eller, som de kaldtes, udthrondske, paa **Mæren** for de fire nordøstlige eller indthrondske Fylker. I den vestlige Deel af Landet synes allerede temmelig tidligt Fylkerne Hordeland, Sogn og Firdafylke (Nord- og Sondfjord) at have dannet en Forening med fælles Thing paa **Gula** (i det nuværende Gvindvik), og med et anseet Hov paa Gaule i Sondfjord. Blandt Kongerne i Sogn er især **Fridthjof den frokne** bleven berømt. Han var, siges der, selv ej fød Kongesøn, men den mest ansede Mand hos Kongerne **Halfdan** og **Helge** i Sogn. Kongerne misundte ham hans Anseelse og Rigdomme, som han havde vundet paa sine mange Tog; de fornærmedes og over at han friede til deres Syster Ingebjørg. De fik ham derfor tilsidst jaget i Landflygtighed, og tvang Ingebjørg til at egte

den gamle **Ring**, Konge paa Ringerige. Efter en langvarig Omsværmen kom Fridthjof tilbage til Norge, forligede sig med Ring, der indsatte ham til Formynder for sin Søn, og egtede efter Rings kort paafølgende Død sin elskede Ingebjorg. Han bestyrede nu Ringerike og vandt derhos Sogn, som han fratog Kongerne: dertil føjede han ogsaa Hordeland og Thelemarken (omtrent 620). Hans Søn **Hunthjof** deelte Landene mellem sine Sønner, der tilsidst tabte dem, overvundne af en Kong **Vikar** fra Agder og Rogaland, som understøttedes af den tappre og ubetvingelige Kæmpe **Starkad** fra Throme. Vikar herskede siden paa Hordeland, men dræbtes ved Starkads Forræderi (omtr. 680). En af Vikars Efterfølgere, **Half**, Konge paa Hordeland, skal have været en rask og haardfør Sokriger, der med 60 Kæmper i 12 Aar sværmede om paa Vikingstog og vandt uhyre Bytte: han havde givet sine Folk en Lov, efter hvilken de ej maatte plyndre den fredelige Kjøbmand, ej have Sværd længere end en Alen, ej stryge Sejlet i Uvejr, ikke vige et Skridt i Kampen; i en skrækkelig Storm, hvor flere af Besætningen maatte gaa overbord forat lette Skibet, kappedes de under Latter og Spog om at springe ud. Denne Lyst til Søtog bragte det tilsidst saavidt, at mange af de yngre Kongesønner, der ej kunde arve Riget efter Faderen, paa et eller flere Skibe sværmede om uden noget fast Tilhold, og kaldtes dog Konger af sine Folk: almindeligvis kaldte man dem **Søkonger**. Undertiden kunde de dog eje et lille Stykke Land, ofte blot et Næs: de kaldtes da **Næskonger**. Af disse Slags Konger var der en Mængde i Norge.

Deres Tog synes dog i hele denne ældre Periode kun at have været indskrænket til de nordiske Lande eller i det høieste til Østersøens Kyster. En Søkonge, der var samtidig med Half, og ligesom han fra Hordeland, men ikke, som han, nøiedes med den blotte Krigeræ re uden Erobringer, var den tappre **Hake**, der blandt andre Kæmper ogsaa havde Starkad i sin Tjeneste. Han angreb den blodagtige Ynglingekonge **Hugleik** i Svithjod, fældte ham i et stort Slag paa Fyrisvoldene ved Upsala, og underkastede sig hans Rige. Nogle Aar efter lykkedes det Hugleiks Syskendebørn, Brødrene Erik og Jorund, at angribe ham med overlegen Magt paa en Tid, da de fleste af hans Kæmper vare borte. Der stod nu et nyt Slag paa Fyrisvoldene, hvor Hake vel overvandt sine Angribere, og fældede Erik med egen Haand, men blev selv dødeligt saaret. Han lod sig da, fortælles der, lægge i et Krigsskib, fyldt med døde Mænd og Vaaben, lod Skibet antænde, og derpaa for fulde Sejl og strygende Vind drive ud til Hays. Saaledes endte han sit Liv som en egte Søkonge. Hans Broder var Søkongen **Hagbard**, bekjendt for sin tragiske Elskovshistorie med den danske Kongedatter **Signy**.

En mægtig Grobrer i det østlige Norge var **Eystein** (med Tilnavnet

den onde), Konge paa Hedemarken, der i Begyndelsen af det 7de Aarhundrede underkastede sig Throndelagen, hvorfra en Mængde Indbyggere formedelst hans Tyranni vandrede ud mod Østen og bebyggede det Landskab, som siden kaldtes **Jemteland**. Der fortælles om Eystein, at han satte sin Hund til Konge over Thronderne og lod dere Folkevid i ham, saaat han talte et Ord og gjøede to. Hunden blev sønderrevet af Ulve, og Thronderne losrevne sig igjen fra Eysteins Herredømme.

Omtrent paa denne Tid skal, ifølge Sagnet, den ovenfor omtalte Ynglingestamme i Svithjod være kommen til Norge og have erhvervet Besiddelser paa Oplandene. Ynglingekongen **Ingjald** i Uppsala, Sønnesøns Sønnesøn af Adils, underkastede sig nemlig, fortælles der, de øvrige Folklande i Svithjod ved Umskeligen at indbyde deres Konger til sig, og lade dem indebrænde; siden underkastede han sig ogsaa en Del af Götaland ved lignende Midler. Denne hans Ferd skaffede ham Tilnavnet **Ildraade**. Men da han havde ladet sin Datter **Aasa**, der slægtede ham paa, gifte sig med en Konge af Skjoldunge-Stammen ved Navn **Gudrød**, der herskede i Skaane, og hun, efter sin Faders Tilskyndelse, først fik Gudrød overtalt til at dræbe sin Broder Halfdan, og siden myrdede ham selv, svor Halfdans Søn, den kloge og stridbare **Ivar**, hende og hendes Fader blodig Hevn, samlede en Hær, og begav sig til Svithjod, hvor han kom uventet over dem begge, der ej kunde tænke paa Forsvar, men indebrændte sig selv, for ikke at falde i Hevnerens Hænder. Ivar underkastede sig nu baade Svithjod og Götaland, og Ingjalds Søn **Olaf**, der var til Opfostring i Vestergötland, flygtede, som der fortælles, til **Vermeland**, hvor han opryddede Urskovene og bebyggede nye Herreder. Heraf fik Olaf Tilnavnet **Trætelgja**, (d. e. Telgje-Øre). Olafs Søn, **Halfdan Hvitbein**, der egtede en Datter af Kong Eystein den onde, skal siden have erhvervet **Soløer** og **Naumarike**, meget af Hedemarken, Thoten og Hadeland, ja endog af Vestfold eller Kystlandet vestenfor Folden (Christianiafjorden). Hans Søn **Eystein** erhvervede ved Giftermaal det øvrige af Vestfold, der nu blev Ættens Hovedbesiddelse, hvor Kongerne havde deres Tilhold, deels paa **Borro** (Borre ved Horten), deels i **Skiringssal** (det nuværende Thjøling Sogn strax ved Laurvig), hvor der opreistedes et stort Hov, til hvilket hele Viken søgte, og hvor der tillige ved det nuværende **Kaupang** dannede sig en i hele Norden berømt Handelsplads, der besøgtes af Skibe saavel fra Norges nordligste Egne, som fra de østerseiske Lande. Sagnet om Olaf Trætelgja saavelsom om Halfdan Hvitbeins Nedstammen fra de uppsalske Ynglingekonger maa staa ved sit Værd: meget sandsynligt er det ej, men Halfdan Hvitbein er en historisk Person, og med ham bliver altsaa Sagnet i alt Væsentligt at ansee for paalideligt.

Ivar, Ingjald Illraades Overvinder, blev en vældig Erobrer. Han underkastede sig, foruden Svithjod og Götaland, ogsaa andre Lande ved Østersøen og endeel af England, hvilket allerede i flere Aarhundreder Sværme af Krigere fra de gotiske og saxiske Lande, især Angel i Jylland, plejede at hjemsøge, for der at vinde Besiddelser og bosætte sig. Dette har man kaldt den **angelsaxiske Udvandring**, og heraf har Navnet England sin Oprindelse. Ivars store Erobringer skaffede ham Tilnavnet **Vidfadme**, d. e. den vidtfavnende. Men han var af en lumsk og herskesyg Charakter. Ikke fornøjet med de Lande, han allerede besad, vilde han ogsaa erhverve Riget i Leidra, hvor hans Frænde og Svigerson Rorek Slongvandbauge herskede med sin Broder **Helge**. Han satte Splid imellem Brødrene: Rorek dræbte sin Broder, men blev siden dræbt af Ivar, og dennes Datter, Roreks Enke **Aude**, maatte med sin spæde Søn **Harald** flygte til Garderike eller det af norske Stammer beboede Rusland, hvor hun egtede Kongen, **Radbard**. Ivar bekrigede denne, men omkom paa Toget.

Roreks og Audes Søn **Harald**, af sin Stridbarhed kaldet **Hildetand** (Krigstand), udvidede Riget endnu mere, og herskede indtil sin høie Alderdom med stor Berømmelse. Men Bevægelser, som paa denne Tid foregik i det nordøstlige Skandinavien, og som synes at være blevne fremkaldte ved store Folke-Rørelser i det østlige Europa, bevirkede en Omvæltning af Forholdene i Norden, for hvilken han selv blev et Offer. Han havde, fortælles der, indsat sin Halvbroderson, den russiske Radbards Sønneson **Sigurd Ring**, til Underkonge i Svithjod og Götaland. Men det kom til Strid imellem dem, og de leverede hinanden Kæmpeslaget paa **Braavoldene** i Østergötland, hvor Sigurd i Spidsen for Svear, Vestgøter, Nordmænd og endeel andre nordgermaniske Krigere overvandt og fældede Harald, hvis Hær fornemmelig bestod af Folk fra de dansk-gotiske Lande (730). Beretningen om Slaget, der endnu ligger indenfor den heroiske eller halvmythiske Deel af Nordens Historie, kjende vi kun gjennem et Kvad af den forømtalte Helt Starkad, der selv var med i Sigurd Rings Hær, og den er saaledes langtfra at være tilfredsstillende i historisk Henseende. Men ved at sammenholde den med Slagets Følger, som tydeligt aabenbare sig i Nordens paafølgende Tilstand, kan man med temmelig Sikkerhed slutte, at dette Slag maa have været den sidste afgjørende Kamp mellem den teennordiske og den dansk-gotiske Nationalitet i Norden. Man maa antage, at hine Folkebevægelser i det fierneste Østen have frembragt et Tryk, som nødsagede en stor Deel af de endnu østenfor Østersøen tilbageblevne nordiske, fornemmelig svenske, Stammer til at søge vest

over Havet, og at de derved have overfyldt Svithjod eller den vestre Deel af Halvøen saaledes, at der ej blev Plads til dem, men at de have maattet udbrede sig over de sydligere Lande, hvor Harald Hildetand, i Spidsen for den gotiske Befolkning, forgjeves har søgt at standse dem, indtil han endelig, efterat have samlet sine sidste Kræfter, kæmpede den sidste Heltekamp paa Braavoldene. Fra denne Tid af finde vi nemlig følgende Hovedforandringer og nye Forhold i Norden:

a. Leidrekongernes gamle Rige **ophørte aldeles**, men derimod opstod et **stort nordisk Erobrings-Monarchi** under Sigurd Ring og hans Ætmænd, hvis egentlige Centrum eller Hovedland var Vestergotland og fornemmelig Egnene omkring Gøta-Elven, men som ogsaa indbefattede Størstedelen af Sverige, Danmark og det sønderfjeldske Norge.

b. Under Overkongerne over dette store nordiske Erobringsmonarchi stode en heel Deel **Underkonger**, der egentlig synes at have ført Regjeringen, medens Overkongerne tilbragte deres meste Tid med at gjøre vældige Krigstog til fremmede Lande.

c. Skjønt Navnet Gotland eller Reidgotland om de danske Lande endnu vedbliver til henimod Begyndelsen af det 10de Aarhundrede, saavelsom den særegne Offercultus i Leidra paa Selund, finde vi den dog efterhaanden mere og mere ombyttet med det nyere Navn „Danmark", og der er ikke længer gotiske, men derimod **nordiske** Høvdingstammer, sandsynligvis indkomne ved Erobringen, som nu herske i Landet, hvor de antage Navnet Daner; og med dem bliver ogsaa den egentlige nordiske Tunge det herskende Sprog.

d. Med den særegne nordiske Folkeskik, som nu bliver herskende, og med de nordiske Tungemaal, indføres ogsaa den nordiske Runeskrift istedetfor den tidligere herskende gotiske, ligesom man og blandt de jordfundne Oldtidslevninger fra Jernalderen tydeligt kan skjelne mellem dem, der tilhøre en ældre Periode, sandsynligvis den gotiske, og som stundom findes sammen med gotiske Runeindskrifter, og dem, der tilhøre de senere Tider.

e. Fra de fleste nordiske Havne, fornemmelig Strøget mellem Gøta-Elven og Lindesnes, eller det saakaldte Viken, see vi med eet en Mængde Krigere, enkeltvis eller i store Flaader, aarligen at drage ud paa Tog til fremmede Lande for at vinde Gods og Guld, ja endog Besiddelser, hvor de tildeels nedsætte sig. Disse Krigere kaldes sædvanligvis **Vikinger**, og de største Vikingetog foregaa under Anførsel af Overkongerne selv eller deres Ætlinger. Dette maa ligeledes for en stor Deel forklares af den Overfyldе af Be-

folkning, som den skandinaviske Halvø, især dens midtre Deel, maa have faaet i Begyndelsen af det 8de Aarhundrede ved nye Tilstrømninger fra Østen. De nærmeste tre Aarhundreder, hvori disse Vikingetog uafladelig fandt Sted, og i hvilke de nordiske Riger efterhaanden formedes, kan saaledes med Rette kaldes **Vikinge-Tiden.**

A. Vikingetiden og Danevældet indtil Christendommens fuldstændige Indførelse.

1. De tvende Hovedriger i Norden, Danevældet og Svealdet. Harald Haarfager samler Norge til et tredie Hovedrige.

Det store Grobrings-Monarchi, som Sigurd Ring havde stiftet, og som indbefattede Størstedelen af det nuværende Sverige og Danmark saavel som den sydlige Deel af Norge, udvidedes endnu mere under hans Søn, den berømte **Ragnar Lodbrok**, der ogsaa skal have udstrakt sit Herredømme til Østersø-Landene, og gjort flere Krigstog til England. Beretningen om ham ere dog endnu altfor sagnmessige og udsmykkede med Fabler, til at vi kunne sætte synderlig Lid til dem. Saameget see vi, at han har været en vældig Krigshelt, der tilbragte den meste Tid ude paa Vikingetog, medens de Landskaber, der adlode ham, mestendeels styredes af Underkonger. Han skal være omkommen paa et Tog til England (omkring 800), og hans Sønner skulle have deelt hans Rige mellem sig, saaledes at **Bjørn Jernside** fik den østlige Deel eller Sverige (**Svearike** eller **Svealde**), **Sigurd Orm i Øje** den vestlige Deel, eller Danmark tilligemed Besiddelserne i Norge, (**Danarike** eller **Danavelde**), og **Hvitserk** Landene hinsides Østersøen. Hvitserk skal strax efter være falden paa et Krigstog, og og Sigurd Orm i Øje herskede derimod længe hver i sit Rige, og bleve Stamfædre for mægtige og høist anseede Konge-Ætter, af hvilke **Sveakonnydt** størst Anseelse, ja endog at have faaet Overherredømmet over Viken **gerne** eller Bjørn Jernsides Ætlinger dog i Førstningen synes at have og flere af de danske Lande, medens Sigurd Orm i Øje og hans Søn **Hardeknut** kun indskrænkedes til snevre Grændser og i det Hele taget lod til at have været rolige og fredsommelige Regenter. **Sigtuna** eller, som det og kaldes, **Birk** ved Mælaren, omtales i den Tid, fornemmelig under Bjørn Jernsides Sønnesøn, **Bjørn paa Hauge**, som en blomstrende Handelsstad. Eftersom Kongeættens Medlemmer tiltog i Antal, opstod der ogsaa indbyr-

des Uenighed mellem dem. Der tales om Konger baade i Upsala og Sigtuna, indtil Bjørn paa Haugés Broderson, Upsalakongen **Erik Emundsson**, overvandt sine Modstandere, og blev Enekonge i Riget. Saavel han, som Svealongerne i Almindelighed gjorde ogsaa hyppige Tog hiinsides Østersøen, og søgte at erhverve Besiddelser i Finland, Estland, Rusland og Kurland, medens **Danekongerne** eller Sigurd Orm i Øjes Ætmænd fornemmelig hjemsøgte England, og søgte at tilvende sig Besiddelser der. Disse Tog fra Daneriget til England toge dog egentlig først sin Begyndelse i den anden Halvdeel af det 9de Aarhundrede, under de yngre saakaldte **Lodbroksønner** og Sigurd Orm i Øjes Sønneson **Gudrum** eller **Gorm**. Sigurd selv, saavelsom hans Søn **Hardeknut**, Gorms Fader, holdt sig, som det nys er omtalt, mest i Rolighed. Dette var sandsynligviis Hovedaarsagen til at mange af Underkongerne erhvervede uforholdsmæssig stor Magt, ja endog gjorde sig ganske uafhængige. Blandt de sidste maa fornemmelig Kongerne af Ynglingestammen paa Vestfold i Norge, Halfdan Hvitbeins Efterkommere, mærkes. Enten ved Arv eller ved Vaabenmagt fik de ogsaa Besiddelser i Jylland, fornemmelig i Sønderjylland, hvorfra de Fleste bekrigede de nærmest tilgrændsende Dele af Tydskland, og hvor den allerede da blomstrende Handelstad **Hedeby** (Slesvig) blev deres Hovedsæde. Den berømteste af dem alle var **Gudrød** eller **Godfred**, kaldet „Veidekonge", der undertvang Friser og Abotriter, og allerede truede med at gjøre et Krigstog lige til Aachen mod Keiser Karl den store, da han blev dræbt ved Snigmord. Hans Lande deeltes mellem hans Sønner og Frænder. Navnlig fik den ældste Søn, **Olaf**, senere kaldet Geirstad-Alf, fordi han boede paa Geirstad ved Skiringssal, den sydlige Deel af Vestfold tilligemed Grenland (det nuværende Nedre Thelemarken), medens den yngste, **Halfdan Svarte**, fik den nordlige Deel af Vestfold, hvortil han siden ved heldige Krige føjede Vingulmark, eller Egnen østenfor den nuværende Christianiafjord, og Størstedelen af Oplandene; en tredie Søn, **Erik**, blev efter blodige Krige Konge i Sønderjylland, hvor tillige andre Medlemmer af Ætten deels kæmpede indbyrdes om Herredømmet, deels gjorde ødelæggende Vikinge-Tog til **Tydskland** og **Frankrige**, saaledes som det i det følgende skal omtales. Halfdan Svarte arvede efter sin Broder Olafs og dennes Søn Ragnvalds Død ogsaa deres Deel af Vingulmark samt Grenland; ved Giftermaal fik han **Sogn**, saa at han nu herskede over en større Deel af Norge, end nogen Fylkeskonge før hans Tid. Hans Rige udgjorde nemlig hele den sydlige Halvdeel af det nuværende Christiania-Stift, Grenland med Tilbehør (den i Stiftet liggende Deel af Bratsberg Amt), Vestfold (Jarlsbergs og Laurvigs Amt m. m.), Vingulmark (Landet rundtom Christianiafjordens nordlige Deel saavelsom Smaalenene), Hadafylke (Rin-

gerike, Hadeland, Thoten m. m.), Heinafylke (Hedemarken m. m) og Raumafylke (Romerike, Odalen og Solør), samt Sogn. Af disse Landskaber havde alle de, der høre til hvad vi nu kalde Østlandet, forsaavidt været nærmere forbundne med hinanden indbyrdes, som de i den sidste Tid havde staaet under Lodbroke-Ættens Overhøjhed, eller hørt til det saakaldte Dana-Velde, medens dog kun de tre Oplandske Fylker ved Mjøsen synes at have været forenede om et Fællesthing. Derimod havde ingen af dem staaet i nogen Forbindelse med Sogn, ligesaalidet som med noget andet af de nordenfjeldske eller sønden- eller sønden fjeldske Fylker, der hørte til andre Thingforeninger og vare uafhængige af Danavældet. Den Forbindelse mellem Sogn og Østlandet, der tilfældigviis opstod under Halfdan Svarte, vedblev ogsaa under hele hans Regjering kun at være personlig, og Sogn, hvilket Halfdan lod bestyre ved en Jarl, hørte ligefuldt til Gulathingets Thingforening. Men derimod havde Halfdan den Fortjeneste, at faa alle de østlandske Fylker og Landskaber, han beherskede, indlemmede i den oplandske Thingforening, saa at de nu alle tilligemed denne lod under en fælles Lov, **Eidsiva-Loven**, med et fælles Hoved-Thingsted, **Eidsivathinget** paa Eidsvold, og med Hensyn til Retsvæsenet dannede et eneste samlet Heelt. Dette bidrog ogsaa meget til at sammenknytte dem i politisk Henseende, og uagtet det ingensteds udtrykkeligt fortælles, at Halfdan erklærede sig uafhængig af Danekongernes Overherredomme, seer man dog tydeligt, at han ganske løsrev sig derfra, eller at idetmindste ikke Sigurd Orm i Øje eller Hardeknut prøvede paa at gjøre deres Myndighed gjeldende. Dette vilde vel ogsaa have faldt dem saa meget mere vanskeligt, som Halfdan ej alene raadede over et betydeligt Rige, men derhos ved sin Retfærdighed og fornuftige Iver for sine Undersaatters Vel saaledes havde erhvervet deres Kjærlighed, at han, støttet dertil, vistnok kunde trodse ethvert Angreb udenfra. Derfor kan man ogsaa fra **Halfdan Svarte** regne Begyndelsen til Norges **Uafhængighed af Danevældet** og **Selvstændighed**. Halfdan Svarte døde endnu i sin kraftigste Manddomsalder (860), da Isen brast under ham, idet han kjørte over Randsfjorden. Han skal have været saa elsket, at hvert af de fornemste Landskaber, over hvilke han herskede, fordrede at hans Lig skulde begraves inden dets særskilte Grændser, fordi man troede at det vilde bringe bestandig Lykke med sig, og man maatte tilsidst dele det i fire Parter, af hvilke Hovedet blev højlagt ved Skiringssal paa Vestfold, de øvrige tre Dele paa Hedemarken, Ringerike og Hadeland. Halfdans eneste Søn, **Harald**, var ved Faderens Død kun ti Aar gammel, hvorfor hans Morbroder Guthorm i nogle Aar stod ved hans Side som Formynder, og indlagde sig megen Ære ved at overvinde flere Nabofyrster og andre Fjender af Ynglinge-Ætten, der vilde benytte sig af Haralds Ungdom til at frarive ham

de fleste af hans Besiddelser. De maatte ej alene bukke under, saaat Harald beholdt sit Rige ubeskaaret, men dette forsøgedes endog med Gudbrandsdalen. Harald, som imidlertid var kleven voxen, fattede nu den Beslutning at **underlægge sig hele Norge.** Et gammelt Sagn beretter, at han i et Julegjestebud paa Hadeland fattede Kjærlighed til en smuk Pige af høj Byrd, Ragna Adilsdatter, som erklærede, at hun ikke vilde have nogen anden Mand, end den, der underlagde sig hele Norge, og at han derpaa aflagde det højtidelige Løfte, at gjøre alle Mænd i Norge til sine Undersaatter. Efter et andet Sagn skal den Pige, der aflokkede ham dette Løfte, have været en Kongedatter ved Navn Gyda, der lod ham vide, at hun ikke vilde skjenke ham sin Haand, førend han herskede ligesaa frit over Norge, som Danekongen over Daneveldet og Svearkongen over Svearveldet; hvorpaa han da skal have lovet, ikke at klippe eller kæmme sit smukke gule Haar, førend dette Maal var opnaaet. Han skreed strax til Verket, drog tilligemed Guthorm over Dovrefjeld til Throndelagen, og underkastede sig alle de 8 throndhjemske Fylker. Naumdalens Konge, Rollang, af den gamle fæmingske Æt paa Haalogaland, erklærede sig frivillig for hans Jarl; et andet Medlem af den samme Æt, Jarlen **Haakon Grjotgardsson,** sluttede sig ligeledes frivilligt til ham, og dette synes især at have bidraget til, at hele Haalogaland uden Sværdslag kom i hans Vold. Siden erobredes Nordmøre, Raumsdal, Sondmøre og Fjordene. Sogn havde han allerede forhen arvet efter sin Fader. Kongerne paa Hørdaland, **Rogaland** (Stavanger Amt), Agder (Lister og Mandals samt Nedenes Amter), og Thelemarken forenede sig, for med fælles Kræfter at staa ham imod, men han overvandt og fældede dem i det voldige Slag i **Hafrsfjorden** nærved Stavanger (872), underlagde sig deres Riger, og var saaledes Herre over hele Norge lige fra Finmarken til Svinesund. Det forstaaer sig af sig selv, at han, som Gydas Ord lod, erklærede sig for en fuldkommen uafhængig **Thjod-** eller **Folke-Konge,** sideordnet med Dane- og Svea-Kongerne af Ragnar Lodbroks Æt, uden i mindste Maade at erkjende deres Overherredomme over den sydvestlige Deel af Landet. Den daværende Dan.konge, Hardeknut, prøvede heller ikke paa at gjøre det gjeldende. Dette forsøgte derimod Svearkongen, den mægtige **Erik Emundsson,** der nu ej alene beherskede hele Sverige, men ogsaa store Stykker af **Finland, Karelen, Estland** og **Kurland,** og som dertil, benyttende sig af Danekongernes Svaghed, synes at have underlagt sig Størstedelen af deres Besiddelser nordenfor Skaane, og gjort Fordring paa Overherredømmet over hele Viken. Erik kunde ikke finde sig i, at Sønnen af en af Lodbroke-Ættens Underkonger vovede ej alene at negte ham den skyldige Lydighed, men ogsaa at optræde som hans Ligemand. Han yttrede, at han vilde have ligesaa stort Rige i

Viken, som det, Sigurd Ring og Ragnar Lodbrok havde besiddet, og forsøgte allerede at underlægge sig de østlige Fylker. Men Harald fordrev hans Mænd, og underkastede sig derhos saavel Vermeland som Ranafylke (Baahuuslehn), saa at Væneren og Gotaelven nu dannede Østgrandsen for hans Rige. Erik Emundsson fornyede ikke senere Forsøget, og Kong Harald beholdt sit Rige ubskaaret. Da han endelig stod ved Maalet, skal han ifølge Sagnet have ladet sit Haar klippe og kæmme af Jarlen **Ragnvald Eysteinsson** paa Møre, der ved denne Lejlighed gav Kongen Tilnavnet „**den haarfagre**", med hvilket han stedse pleier at benævnes. Harald Haarfagre tilkommer den Berømmelse, allerførst at have samlet Norges indbyrdes adskilte Fylker til et eneste Heelt, og af dem at have stiftet et eget Rige, **Noregsvelde**, ved Siden af Danmark og Sverige. Vel varede det endnu en lang Tid, inden man i Landet selv, og endnu mere i Danmark og Sverige, kunde vænne sig til denne Forestilling, og Haralds Efterkommere havde endnu mangen en farlig Kamp at udholde, inden Landets Eenhed og Uafhængighed sikredes, men det Vigtigste var dog allerede udrettet af Harald. Han havde ogsaa det Held, at regiere i Ro og Fred i over 70 Aar, saa at hans store Værk fik Tid til nogenlunde at befæstes, og Forestillingen om, at de hidtil indbyrdes adskilte Smaadele herefter skulde høre sammen, fik vinde Indgang hos den opvoxende Slægt. Den svenske Konge Eriks Søn og Efterfølger, Bjørn den gamle, herskede stille og roligt i 50 Aar, og i Danmark havde Hardeknuts Søn og Efterfølger, den føromtalte **Gorm**, nok at gjøre med sine Vikingetog, og siden med at underkuue de Underkonger, som der havde gjort sig uafhængige. Dette lykkedes ham omsider. Han fik forjaget eller fældet alle Underkonger lige til Slien, blandt hvilke Erik den yngre var den sidste Viking af Ynglingestammen i Jylland. De nærmere Omstændigheder ved disse hans Tog kjendes ei, men det er vist, at fra den Tid af, da Underkongerne udryddedes, var der ingen Konger eller Fyrster i Landet selv, der kunde gjøre Gorm og hans Efterkommere Herredømmet stridigt. Derimod gjorde Gorm intet Forsøg paa at hævde sine Forfædres Herredømme over Viken i Norge.

Vi erfare saaledes, at hele det skandinaviske Norden omtrent paa samme Tid ordnede sig til tre **Hovedriger**, Sverige under Erik Emundsson, Norge under Harald Haarfagre, og Danmark under Gorm, der paa Grund af sin lange Levealder kaldes Gorm den gamle. Det er klart, at store Forandringer i Landenes indre Tilstande heraf maatte følge. Om Sverige og Danmark ved man i saa Henseende lidet eller intet; men hvad Norge angaaer, da erfare vi, at de i den hele germaniske Verden sædvanlige Følger af Erobringer heller ikke der udeblev, nemlig at Sejrherren erklærede al **Grundejendom** i de erobrede Landskaber for at tilhøre ham selv,

saa at de forhenværende Besiddere tabte deres umiddelbare Ejendomsret eller **Odel**, men maatte nøjes med en Afkomst, der alene udledes fra kongelig **Forlening**: med andre Ord, at Odels- eller Allodial-Forfatningen maatte give Plads for en Lehns-Forfatning. Dette udtrykkes i de ældre Skrifter, for Norges Vedkommende, saaledes, at Kong Harald **berøvede Bønderne deres Odel**, og gjorde dem alle til sine Leilændinger. Da Kongedømmet i Fylkerne ophørte, bleve kun **Jarlerne** tilbage som øverste Befalingsmænd, dog nu kun i Egenskab af kongelige Statholdere, Harald Haarfagre indsatte en Jarl i hvert Fylke, og lønnede ham med Trediedelen af de kongelige Indtægter, hvorimod han skulde holde 60 Krigsmænd paa egen Bekostning, og bevæbne Kongen med Følge paa sine Rejser. Enhver Jarl havde under sig fire eller flere **Herser**, der forlenedes med visse kongelige Gaarde, og ligeledes maatte holde hver 20 Krigsmænd. Fremdeles paalagde Harald en personlig Skat, kaldet **Nevgilde** eller Næseskat. Man kan neppe tvivle paa, at lignende Forholdsregler skede i Danmark, idetmindste finde vi ogsaa der, at Kongen tilegnede sig al Grundejendom, og at Jarlerne vare kongelige Befalingsmænd i de forskjellige Dele af Riget. Hvad Sverige angaar, veed man fra de Tider altfor lidet derom til at kunne danne sig nogen bestemt Forestilling om dets indre Forhold.

Det er let at forstaa, at Harald Haarfagres nye Indretninger i Norge maatte vække megen Misfornøjelse blandt alle dem, der ikke fandt sin Fordeel ved at træde i hans Tjeneste, eller som foretrak Friheden for en glimrende Afhængighed. Thi det er visselig sandt nok, hvad der fortælles, at hans Jarler fik større Magt og Indtægter, end Fylkeskongerne fordum havde, og Herserne i Forhold dertil, ligesom at han var yderst gavmild mod sine Hirdmænd og viste dem megen Ære. De derimod, som nu enten ikke vilde eller ikke kunde blive Jarler, Herser eller Hirdmænd, og som ej alene maatte betale aarlig Skat til Bestridelse af de forøgede kongelige Indtægter, hvoraf Kongens Mænd nøde godt, men derhos nu kun efter Kongens Naade og Behag sad paa de Odelsgaarde, som deres Forfædre fra umindelige Tider havde besiddet med fuld og uindskrænket Ejendom: disse følte sig meget ilde tilfreds, og en Mængde af dem vandrede derfor ud til fremmede Lande, især Øerne i Vesterhavet, Orknøerne, Hjaltland (Shetlandsøerne), Sønderøerne vesten for Skotland, Irland og det nyopdagede Island. Slige Udvandringer begyndte sædvanligvis med langvarige Vikingetog, og det er ejensyndigt, at de nordiske Vikingers allerede forhen betydelige Antal ved disse Erobringer end mere forøgedes, navnlig fra det vestlige og nordlige Norge. Thi hidtil synes de fleste Vikinger, som hjemsøgte Vest-Europa, at være udgangne fra de danske Lande og Viken.

2. Vikingetogene. Nordiske Riger i fremmede Lande. Island.

De første nordiske Vikinger viiste sig nemlig i de engelske og skotske Farvande omkring 790, altsaa paa Ragnar Lodbroks Tid, og, som man maa formode, enten under hans egen Anførsel, eller udgaaede fra hans Rige. Siden kom store Sværme, rimeligviis fra det sydlige Norge, til Irland og de skotske Øer, paa hvilket de fornemmelig søgte Tilhold, som et bekvemt Udgangspunkt for Herjetog til forskjellige Kanter. Nogle irske eller skotske Munke, der havde nedsat sig paa de indtil da menneskетomme Færøer, maatte flygte bort, og Øerne bebyggedes af Nordmænd, der kaldte dem „Færøer" efter de mange Faar, Munkene havde efterladt. Omtrent paa samme Tid satte en vældig norsk Vikingehøvding, ved Navn **Thorgisl**, sig i Besiddelse af Irland, men blev efter nogle Aars Forløb dræbt af Indbyggerne. Strax efter kom dog nye Vikingeskarer under den norske Sokonge **Olaf hvite**, Nærsystendebarn til Harald Haarfagre, erobrede **Dublin** med endeel af Omegnen, og oprettede et Rige der (852), medens andre Vikingeskarer samtidigt oprettede Riger i **Waterford** og **Limerick**. Imidlertid havde allerede i en Række af Aar ødelæggende Tog udgaaet enten fra Ynglingernes Rige i Sønderjylland, eller fra Viken, eller fra begge tilsammen, mod Kysterne af Nordtydskland, Friisland, Frankrige, ja endog Spanien og Italien. Disse Vikingetog havde i Førstningen kun Præget af en forbittret Grændsekrig mod det karolingiske Rige, men vi see dem efterhaanden udstrækkes videre og videre. I Førstningen er der kun Tale om at gjøre Bytte og derpaa at vende tilbage igjen; senere finde Vikingerne det bekvemmere, for længere Tid at sætte sig fast paa et Sted, for ret at herje til Gavns og udpresse Penge af Indbyggerne, og endelig gaae disse midlertidige Nedsættelser over til at blive faste, eller virkelige Colonier. Dette skeer sædvanligvis saaledes, at Landets egne Fyrster, ude af Stand til at jage dem bort, formeligt afstaa dem det Stykke Land, de have besat, imod den Forpligtelse at antage Christendommen, erkjende deres Lehnshøjhed og overtage Rigets Forsvar mod andre Vikinger. Næsten ved enhver af Frankrigs større Floder, som Somme, Seine, Loire, Gironde, satte Vikingesværme sig saaledes fast paa længere Tider; ved Seinen kunde endog deres Nedsættelse ansees som stadig, og Paris blev trende Gange erobret og mishandlet paa det grummeste (845, 857, 861). Af de Vikinger, der havde sit Tilhold ved Loire, har især **Hasting** eller **Haastein** vundet en frygtelig Berømmelse. Han hjemsøgte ogsaa England. Men de frankiske Rigers værste Svøbe var en stor Vikingehær, der i Aaret 880 landede ved Schelden, og, uagtet blodige Nederlag, ved stedse nye Tilstrømninger saae sig istand til at drage opad Maas og Rhin, og herje Trier, Lüttich, Köln, Bonn og Achen, hvor de brugte Karl den Stores Palads til Stald,

samt flere rige Klostre, og anrettede de verste Ødelæggelser i Omegnen, indtil endelig Kejser Karl den tykke, mistvivlende om at kunne faa dem bort med Magt, kjøbte dem fra sig med store Pengesummer, og fik en af deres Overanførere, Godfred, til at antage Christendommen, imod at forlenes med en Deel af Frisland. Da Godfred desuagtet truede at blive farlig for Riget, lod Kejseren ham svigagtigt dræbe (885). Samme Aar, maaskee til Hevn for dette Drab, drog den anden Afdeling af Vikingehæren under en Konge, ved Navn Sigfred, til Seinen, og belejrede Paris med 40000 Mand og 700 Skibe. Staden forsvarede sig i næsten et heelt Aar med den største Udholdenhed, og led den yderste Nød, da Kejser Karl langt om længe kom den til Undsætning. Men istedetfor at angribe Fjenderne og jage dem bort ved Vaabenmagt, aabnede han Underhandlinger med dem, og tilbød dem Penge, hvis de vilde skaane Byen. De modtoge Tilbudet, men uden at forlade Frankrige, hvor de vedbleve med sine Plyndringer, og Keiser Karls Vasaller bleve saa forbittrede over hans modløse Ferd, at de afsatte ham. Til Karls Eftermand i Frankrige valgtes Grev Odo af Paris, der fik Vikingerne til at drage østover til Schelde- og Maas-Egnene, hvor den nye tydske Konge, Arnulf af Kärnthen, tilføjede dem et frygteligt Nederlag ved **Löwen** (891). I Forening med Haastein droge de nu over til England, hvor de opholdt sig i tre Aar, indtil endelig Kong Alfreds kloge Foranstaltninger tvang dem til at forlade Landet. De vendte sig atter til Frankrige, og sejlede opad Seinen, som de ikke mere forlode. Deres Anfører var nu, efter de tidligere Kongers Fald, **Rolf**, kaldet **Gange-Rolf**, fordi han var saa stor og før, at ingen Hest kunde bære ham, en Søn af hiin Ragnvald, Jarl paa Møre, der havde klippet Kong Harald Haarfagres Haar. Ragnvald havde fra sin tidligste Ungdom ligget paa Vikingetog. Engang havde han, for at skaffe Levnetsmidler til sit Skib, gjort Strandhugg, som det heder, det vil sige nedhugget og bragt ombord endeel Kvæg, paa Kysten af Viken, hvilken han endnu ikke havde vænnet sig til at betragte som en Deel af sit Fædreland. Til Straf erklærede Kong Harald ham **utlæg** eller fredløs, og han maatte nu for stedse sige Fædrelandet Farvel. Efterat have herjet i Skotland og England, sluttede han sig til den nysomtalte store Vikingehær, der saa længe plagede Nordtydskland og Frankrige, og blev omsider dens Overanfører. Han erobrede Rouen og Bayeux, og herjede vidt og bredt, indtil den franske Konge, Karl den Enfoldige, fandt sig i, formeligt at afstaa ham som Len et stort Stykke Land paa begge Sider af Seinen, hvilket hans Hær allerede længe havde haft inde, imod at han med denne antog Christendommen, og forpligtede sig til at værge Landet mod andre Vikinger og fremmede Fjender. Rolf modtog Tilbudet, og forblev der med sine Mænd, efter hvilke Landskabet fik Navn af

Normandie (912), skjønt vistnok kun det ringere Antal af dem bestod af virkelige Nordmænd; Massen af Hæren var vistnok udgaaet fra det dansk-norske Rige i Sønder-Jylland, der af Sarer og Franker allerede tidligere kaldtes Nordmannien. Selv opslog Rolf som Hertug eller Jarl af Nordmandie sin Bolig i Rouen. Skjønt hans egne og de øvrige Nybyggeres Efterkommere, der kaldtes Nordmanner, glemte deres Modersmaal, og med det franske Sprog tillige antoge fransk Levemaade, bevarede de dog deres fædrene Tapperhed, nationale Minder og tildeels deres forrige politiske Indretninger, saaat de ej smeltede sammen med de øvrige Franskmænd, men stedse udgjorde et eget Samfund for sig selv. Rolfs Sønnesøns Sønnesøn, Wilhjem Bastard, erobrede 154 Aar senere England, hvor Nordmannerne fra den Tid af bleve det herskende Folk, og omtrent til samme Tid erobrede nordmanniske Høvdinger under Thankred af Hautevilles Sønner Robert Viskard og hans Broder Roger Neapel og Sicilien fra Græker og Araber, og stiftede ligeledes her et varigt Rige med nordmanniske Institutioner.

I England skete Vikingeangrebene i den første Deel af det 9de Aarhundrede fornemmelig paa Sydkanten, og udgik derfor rimeligviis fra de samme Skarer, der fornemmelig hjemsøgte Frankriges Kyster. Men i Aaret 866 kom der en stor Hær af Daner over til det saakaldte Østangel (Norfolk og Suffolk m. m.) under Anførsel af endeel Høvdinger, deels Konger, deels Jarler. Hovedanførerne vare Kongerne Halfdan og Gudrum eller Gorm, der ej synes at have været nogen Anden end den føromtalte Gorm, Hardeknuts Søn, hvis Fader endnu levede, eller som ej endnu saae sig istand til at faa Magt med Underkongerne hjemme og derfor heller søgte at gjøre sin Lykke ude. Blandt Jarlerne kaldes flere Lodbroks-Sønner, hvad enten de nu vare Sønner af Ragnar Lodbrok eller, hvad der er det rimeligste, vare Sønner af en Høvding, der nedstammede fra Ragnar Lodbrok og var opkaldt efter ham. De herjede hele Østangel paa det grummeste, dræbte dets Konge Eadmund (870), og underkastede sig saavel Østangel, som Northumberland og hele den østre Deel af England. Den ypperlige engelske Konge, Alfred, kom i den yderste Nød, og maatte søge sin Frelse i afsidesliggende Skov- og Morads-Egne. Endelig lykkedes det ham at vinde en stor Seir over dem, men da det alligevel ej længer var at tænke paa at faa dem fordrevne, indlod han sig i Underhandlinger med dem, og Kong Gorm sluttede Fred (878) aldeles paa samme Vilkaar, som Gange-Rolf 32 Aar senere i Frankrige, nemlig at Danerne skulde beholde alt det Land, som de havde inde, under Alfreds Lehnshøjhed, imod at antage Christendommen, og for Eftertiden ej alene ikke ostere at hjemsøge den Deel af Landet, Alfred beholdt for sig selv, men ogsaa at forsvare England mod andre Vikinger. Men herved kom ikke mindre end saagodtsom to Tredje-

dele af hele England til at tilhøre Danerne, nemlig hele Northumberland, Østangel og en stor Deel af Mellem-England, saaledes at Grændsen omtrent gik fra Temsen til Mersey. Hele dette Danerige i England, fornemmelig de østligere og nordligere Egne, opfyldtes med nordiske Nybyggere, mest danske, men ogsaa, især i Northumberland, norske, der fordetmeste kom fra Irland eller de Skotske Øer; nordisk Sprog blev forherskende, saaledes at der endnu findes Spor deraf, og dansk Lov blev den gjeldende. Forliget fornyedes senere i 906. Gorm selv forsvinder strax efter af den engelske Historie, hvad enten han nu virkelig var den samme som Gorm den Gamle, og derfor vendte tilbage til Danmark for at udrydde Underkongerne, eller han døde; men en anden Søn af Hardeknut, Gudrød, blev Konge i Northumberland, hvor han opslog sin Hovedstad i York, og hans Efterkommere vedblev at herske der i henved 60 Aar, indtil denne Linje uddøde; senere optraadte Gorms Ætlinger i Danmark som dens Arvinger, og gjorde som saadanne endog Fordringer paa hele Englands Trone.

De Vikinger og udvandrede Nordmænd, der havde sat sig fast paa Øerne ved Nordskotland, herjede siden paa Norges Kyster, og gjorde saa megen Skade, at Kong Harald Haarfagre selv maatte foretage et Tog derhen, for at indjage dem Skræk. Paa dette Tog underkastede han sig Orknøerne, Hjaltland, Syderøerne og Øen Man. Af Orknøerne og Hjaltland oprettede han et Jarldømme, som han gav Ragnvald Jarls Broder Sigurd, og efter dennes Død Ragnvalds Søn **Einar**, til arveligt Lehn. Einar, kaldet **Tørv-Einar**, Halvbroder af Gange-Rolf i Nordmandie, blev Stamfader for en mægtig Jarle-Ætt, der i flere Aarhundreder beherskede Orknøerne og Hjaltland under norsk Lehnshøjhed. I løsere Forbindelse med Norge stode Syderøerne og Man, der vel ogsaa havde norske Konger og for en stor Deel besattes med Nordmænd, men dog fordetmeste holdt sig uafhængige indtil Slutningen af det 11te Aarhundrede. Muligt, at **Færøerne** allerede ved denne Lejlighed underkastede sig Norges Overhøjhed, dog omtales de ikke som norsk Skatland førend efter Midten af det 10de Aarhundrede; muligt og, at disse indtil da var uafhængige, og dannede en Fristat. En saadan oprettedes idetmindste paa **Island**, og stod ved Magt i henved firehundrede Aar. Island opdagedes af den norske, paa Færøerne bosatte, Viking Naddodd, og Gardar, en svensk Mand, i Aaret 867, og fik sit Navn, Island, af en anden norsk Viking, ved Navn Floke, som kort efter kom derhen og overvintrede der. Faa Aar efter (874) nedsatte den ansete Nordmand **Ingulf Ørnsøn** fra Sondfjord sig der med Slægt, Venner og Tyende, fordi han var bleven dømt fredløs i sit Fædreland, og hans Exempel fulgtes strax af en Mængde af hans Landsmænd, tildeels endog hørende til de fornemste Slægter. De fleste af dem udvandrede af

Misfornøjelse med Harald Haarfagres Herredømme, Nogle ogsaa kun af Flyttelyst og Haab om Erhverv. Mængden af Nybyggerne var fra det vestlige Norge, især Fjordene, Sogn, Hordaland og Rogaland, færre fra Haalogaland, Throndhjem, Møre og Agder, og saagodtsom ingen fra Østlandet. En deel af Nybyggerne kom heller ikke umiddelbart fra Norge, men fra de skotske Øer, især Syderøerne, og Irland, hvor de tidligere havde begivet sig hen og i længere Tid havt Tilhold. Med dem fulgte ogsaa nogle faa forhenværende Vikinger af svensk eller gotisk Herkomst, samt endeel irske og skotske Mænd, mest som Træle. Dog var Antallet af de norske Nybyggere saa overvejende, at Sprog og Nationalitet udelukkende bleve norske, og at Landet stedse stod i den nøjeste Forbindelse med Norge som Moderland, skjønt i politisk Henseende ganske uafhængigt. Optagelsen og Bebyggelsen skete saaledes, at Høvdinger eller anseede Slægts-Overhoveder optoge betydelige Strækninger, af hvilke de igjen anviiste deres Slægtninger, Tilhængere og Venner mindre Stykker til Bebyggelse, forbeholdende sig selv eiflaas Overopsigt. Deraf udviklede sig en patriarchalsk-oligarchisk Forfatning, idet de mindre Slægts-Overhoveder igjen sluttede sig om de større og mægtigere, der rimeligviis hjemme i Norge havde været Herser, eller paa een Gang Heredshøvdinger og Tempelforstandere eller **Goder** og som nu kun fortsatte det tidligere Forhold, idet de reiste et offentligt Hov eller Tempel og ledede Forhandlingerne paa de Thing, hvor deres Undergivne kom sammen til Afgjørelse af Retstrætter og Raadslagning om fælles Anliggender. Forskjellen var kun den, at de ikke længes kaldtes Herser, men simpelthen **Goder**, og deres Embede, der naturligviis vare arvelige, **Godord**. Uagtet de ikke erkjendte noget fælles Overhoved, og enhver Gode egentlig var en uafhængig Høvding for sig, følte man dog snart Nødvendigheden af større Foreningsbaand. Saaledes fremkom først **Vaarthing**, hvor flere, fornemlig trende, Goders Undergivne til bestemte Tider samlede sig under Godernes Opsigt, og hvor Forhandlingerne, saavel de raadslaaende, som de judicielle, vistnok ganske fortes saaledes som det havde været brugeligt i Norge. Siden vedtog man en fælles Lov, paa det nærmeste stemmende med Gulathingets i Norge, og et fælles aarligt Hovedthing for hele Landet, det saakaldte **Allsherjarthing** eller **Althing** (927), hvor Høvdingerne og deres Undergivne fra hele Landet forsamlede sig, og hvor den saakaldte **Lagrette**, bestaaende af Goderne tilligemed nogle af Goderne valgte Raadgivere, afgjorde alle Styrelses-Anliggender og vedtoge Love, medens Retstrætterne paadømtes af Dommere, opnævnte af Goderne. Lagretten bestyredes af en valgt **Lovsigemand**, hvis Pligt det ogsaa var paa Althinget at fremsige Landets Lov, der i over tvende Aarhundreder kun opbevaredes ved mundtlig Overlevering, uden nogen skriftlig Optegnelse.

Senere hen bestemtes Godernes Antal til 39, og der oprettedes 13 mindre Thinglag, af hvilke ethvert havde sit Vaarthing, hvor ligeledes Retstrætter kunde paadommes, naar man ej foretrak at stevne dem lige til Althinget. Denne Forfatning vedblev i det Væsentlige saaledes, indtil Øen i anden Halvdeel af det 13de Aarhundrede underkastede sig Norge. Det var imidlertid umuligt, at Høvdinger, der ikke erkjendte anden Magt over sig, end Lovens, i hine raa og uoplyste Tider ikke ofte skulde have foretrukket at tage sig selv til Rette, fremfor at underkaste sig lovlig Afgjørelse. Selvtægt, Vold og Blodsudgydelse vare derfor meget hyppige, og hørte næsten til Dagens Orden. Alligevel trivedes Sands for Digtekunst og historisk Fortælling mere paa Island, end i Moderlandet Norge og noget andet nordisk Land. Øens afsides Beliggenhed gjorde nemlig, at Efterretninger om Begivenheder i andre Lande modtoges med desto større Begjerlighed, og opbevaredes og fortaltes med desto større Omhyggelighed. Og den Øvelse i at erindre og foredrage længere Beretninger, som derved erhvervedes, anvendtes ogsaa paa de merkelige Begivenheder, som det bevægede Liv i Landet selv fremkaldte. Derved opstod en Mængde saakaldte **Sagaer** (d. e. ordnede Sagn) om Mænd og hele Ætter paa Øen, ligesom ogsaa i Tidens Løb Sagaer om de norske Konger og Jarler forfattedes. Islandske **Skalde** eller Digtere søgte i Mængdevis til de nordiske, især de norske, Kongers og Jarlers Hoffer, og digtede Hæderskvad om dem, hvorfor de sædvanligviis bleve riigt belønnede med Gaver og Hædersbevisninger.

Ligesom Danerne stiftede Riger eller Colonier i England, og i Forening med Nordmænd i Nordmandie; og Nordmændene nedsatte sig paa Irland, de skotske Øer, Færøerne og Island, saaledes stiftede fornemmelig svenske Krigere Riger i Gardarike eller Rusland. Her var vel den herskende Befolkning allerede nordgermanisk, men Slaverne skulle have gjort Opstand mod sine nordiske Herrer, saa at disse maatte skaffe sig Hjelp hinsides Østersøen, altsaa vel nærmest fra Sverige; og de saaledes fra Sverige eller de skandinaviske Lande ankomne Krigere skulle nu have stiftet tre Riger i Nordrusland, der snart smeltede sammen til eet, hvis Hovedstad var **Holmgard** eller Novgorod, og et andet Rige i Sydrusland, hvis Hovedstad var **Konugard** eller Kijev. Det varede heller ikke længe, førend det kijevske Rige opslugtes af det novgorodske, saa at hele Gardarike nu kun udgjorde et eneste Rige, hvoraf, efter mange Omveltninger, det nuværende russiske Rige er udgaaet. Strax efterat de holmgardske Konger havde erobret Kijev, begyndte de at gjøre Plyndringstog lige ned til det sorte Hav, ja endog til Constantinopel. Men derved kom deres Undersaatter i Handelsforbindelse med det græskromerske Rige, og ad den saaledes aabnede Handelsvej fra Østersøen over Novgorod, Dnepr og det sorte Hav drog ej alene Russer, men ogsaa andre

Nordboer, fra Sverige, Danmark, Norge, og Island, hyppigt til Constantinopel, som de kaldte **Myklegaard**, og hvor de lærte romersk Cultur at kjende. Medlemmerne af den holmgardske Kongestamme laa ofte i Strid med hinanden indbyrdes, og plejede senere hen, saavel af denne Grund, som til Forsvar mod fremmede Fjender og forat kunne holde den tiltagende slaviske Befolkning i Tomme, at omgive sig med hvervede Krigerskarer fra de nordiske Lande hinsides Østersøen. Disse Krigere plejede, fordi de vare indbyrdes strengt forbundne, at kaldes **Væringer** eller Edsforbundne (af „**Vaar**", et ædeligt Forbund), og dette Navn udstrakte siden de slaviske og andre i Østen boende Folk til alle Skandinaviens Indbyggere i Almindelighed. Fra Udgangen af det 10de Aarhundrede begyndte ogsaa de græske Krigere i Constantinopel, efter de russiske Kongers Exempel, at tage **Væringeskarer** i deres Tjeneste, som Livvagt, og denne Skik vedligeholdt sig lige til sildige Tider.

De nordiske Krigere benævntes forskjelligt af de forskjellige Folkeslag, de gjæstede. Af Sarer og Franker kaldtes de **Nordmænd** eller **Nordmanner**, fordi de første Nordboer, med hvilke de gjorde Bekjendtskab, udgik fra det dansk-norske Rige i Jylland. Af Englænderne kaldtes de **Danere**, fordi de store Erobringstog til England udgik fra Daneveldet, under danske Konger og Høvdinger. Irerne og Skoterne kaldte dem i deres eget Sprog **Gall** d. e. Fremmede, og deres Fædreland under eet **Lochlan**, men selv benævnte de sig paa Irland og de skotske Øer **Austmænd** (Østmanner): saaledes kaldtes ogsaa siden Nordmændene, naar de kom til Island. Navnet „Væringer", hvilket Slaverne i Rusland, som nys omtalt, udstrakte til Nordboerne i Almindelighed, forvanskede de efter deres særegne Udtale til „**Varjager**" eller „**Varæger**".

Vikingetogene indskrænkede sig ikke til de større Erobringstog, som i det foregaaende ere omtalte. De foretoges ogsaa enkeltvis af krigs- og hyttelystne Høvdinger, og paa kortere Tid. Det blev endog almindeligt, idetmindste i Norge, at enhver Mand af nogenlunde ansete Byrd skulde have tilbragt en Tid paa Vikingetog for at see sig om i Verden og samle Rigdomme. Saaledes udgik der hvert Aar Vikingeskibe i Mængdevis. Sædvanligvis plejede de Vikingehøvdinger, der vare af kongelig Æt, af deres Mænd at faa Kongetitel, om de end ikke havde faaet noget Land at raade over: af slige **Søkonger** og **Hærkonger** var der en heel Deel. Efter de Lande, man hjemsøgte, inddeeltes Vikingeferden i to Hovedslags, **Vesterviking**, til Europas vestlige Lande og Øer, og **Austerveg**, til Landene i Sydøst og Øst for Østersøen. Stundom drog man ogsaa omkring Nordcap ind i det hvide Hav til det saakaldte **Bjarmeland** ved Dvinafloden, hvis Indbyggere, de finniske **Bjarmer**, samlede store Rigdomme ved deres ind-

bringende Handel med Pelsverk og asiatiske Varer, der bragtes fra det kaspiske Hav opad Volga og siden nedad Dvina. Uagtet Vikingelivet medførte megen Raahed og altfor hyppigt gav Anledning til Ødelæggelser og Blodsudgydelse, saa bragte det dog paa den anden Side Nordboerne i Berørelse med mere dannede Nationer, og gav dem Smag paa en højere Cultur. Heller ikke optraadte den søfarende Nordbo altid som Fjende og Kriger. Ofte kom han og som fredelig **Handelsmand**, ja Vikingerne selv plejede ikke sjelden at indgaa midlertidig Fred med Indbyggerne i en eller anden Søhavn, for i Fred og Ro at kjøbslaa, saa at een og samme Mand snart viiste sig som Viking, snart som Kjøbmand, og Grændsen mellem **Kjøbferd** og **Vikingetog** ofte var vanskelig nok at drage.

3. Christendommen i Norden. Ansgar.

Den bedste Frugt af den hyppige Samkvem, som Vikingetogene foranledigede mellem Nordboerne og Europas mere cultiverede Nationer, var dog, at Nordboerne derved bleve vundne for **Christendommen**, som de i de fremmede Lande lærte at kjende. Paa den Tid, da Vikingetogene fra Norden ret for Alvor begyndte, var Christendommen netop naaet frem til Nordens Grændser. De germaniske Nationer, der i de urolige Folkevandringstider havde sat sig fast inden det romerske Riges forrige Grændser, havde allerede forlængst antaget Christendommen. Endog hos de tildeels fra Norden, eller fra Egne, der senere beherskedes af Nordgermaner, til Britannien udgaaede **Angler** eller **Angelsaxer** var Christendommen lige siden Midten af det 7de Aarhundrede fuldkommen befæstet og eneherskende Religion. I Bretland eller Wales, paa Irland, de skotske Øer og Kyster var den endnu meget tidligere bleven indført. De nordtydske Folkeslag, der endnu i Begyndelsen af det 8de Aarhundrede vare Hedninger, nemlig Saxer og Friser, omvendtes i Løbet af dette Aarhundrede til Christendommen deels ved engelske Missionærers opoffrende Virksomhed, deels ved de frankiske Kongers Magtsprog, saa at man omtrent ved Aar 800 kan regne, at Eideren dannede Grændsen mellem Christendom og Hedendom. Hvorsomhelst den nordiske Viking kom, om han end kun gjorde en kort Udflugt over Grændsen, fandt han Christendommen herskende, og kunde ikke undgaa at komme i Berørelse med den. Forstod han end ikke at paaskjønne Christendommens sande Værd, og foragtede han endog i sin Raahed den Civilisation, der var uadskillelig forbunden med den, som blødagtig, gaves der dog mange Tilfælde, hvor han antog den af særegne Grunde, enten for at frelse sit Liv, naar han havde været uheldig og var falden i de Christnes Vold, eller for at opnaae store verdslige Fordele, der tilbødes ham, hvis han vilde lade sig døbe. En saadan Omvendelse havde vel i sig selv ikke stort at

betyde, men den gav ham dog Anledning til at lære Christendommen nærmere at kjende, og hos flere kunde vel og den nye Lære imod Formodning slaa dybere Rødder. Mange af dem, der traadte i en fredeligere Berørelse med de Christne udenlands, enten for at handle eller tage Krigstjeneste, lode sig ogsaa halv om halv indlemme i det christelige Samfund ved den saakaldte **Primsigning** eller Betegnelse med Korset, uden at lade sig døbe: derved havde de, som de mente, frit Valg mellem begge Religioner. Kan man end ikke antage, at de døbte eller primsignede Vikinger og Handelsmænd efter deres Hjemkomst overholdt Christendommen, endmindre gjorde sig Umage for dens Udbredelse, saa maatte dog idetmindste en vis Lunkenhed for den hedenske Religion derved frembringes, og vi finde virkelig ej alene udtrykkelige Vidnesbyrd om, at mange af Nordboerne, især Vikingerne, vare etslags Fritænkere, der kun, som de sagde, troede paa deres egen Kraft og Styrke, men der gives ogsaa Spor af, at der i den hedenske Religionslære selv havde indtrængt sig Forud-Anelser om dens forestaaende Fald og en ny Tingenes Orden.

Saaledes forberedte Vikingetogene Norden umiskjendeligt for Modtagelsen af Christendommen. De første umiddelbare Forsøg paa at udbrede denne i Norden ved Missionærer, udgik fra den frankiske Konge og romerske Kejser Ludvig den fromme, Karl den stores Søn *), som derved dog kun nærmest havde for Øje at omvende Danerne og Nordmændene i Jylland, og derved gjøre dem til Venner fra farlige, stridbare Fjender. Det faldt sig belejligt, at **Harald**, en af de mange Konger, der efter Gudrøds Død (810) kæmpede med hinanden om Herredømmet, flere Gange maatte tage sin Tilflugt til ham, og skjønt Harald selv i Forstningen vægrede sig ved at antage Christendommen, fik dog Kejseren Anledning til at lade **Ebo**, Erkebiskop af Reims, følge med hans Gesandter til Sønderjylland, for at prædike Evangeliet (822). Ebo vendte vel i det følgende Aar tilbage, men ikke uden allerede at have døbt flere af Danerne, og Harald, som fremdeles trængte haardt til Kejserens Bistand, besluttede sig, for desmere at nyde godt af den, omsider til at modtage Daaben. Han begav sig med sin Hustru, Søn og Brodersøn samt et stort Følge til Keiseren, og lod sig med dem alle døbe i Mainz (826). Det faldt af sig selv, at der nu skulde følge christelige Lærere tilbage med ham, saavel for at besørge Gudstjenesten, som for at udbrede Christendommen videre, og i Spidsen for dem

*) Det ledede nemlig ikke til noget videre Resultat, at den angliske Geistlige Wilbrord, der drog ud fra Northumberland i Aaret 690 for at prædike Christendommen for Friserne, ogsaa tilfældigvis for en kort Stund kom til Danerne i Sønderjylland.

fattes den gudfrygtige og nidkjære, men tillige milde og forstandige **Ansgar**, Benedictinermunk fra Corvey i Picardie i Frankrige. Ansgar tog sit Sæde i **Hedeby** eller **Slesvig**, hvor han oprettede en Skole for at danne indfødte Lærere, døbte mange i Byen, saavel som omkring i Landet; paa sine Rejser løskjøbte han ogsaa Træle, som han døbte og opdrog i Christendommens Tjeneste. Det lykkedes ham endog at vinde Kong Eriks, Gudrøds Søns, Ynd est. Men Erik blev fjendtligt stemt mod Ansgars Beskytter Harald, og saaledes mod Christendommen selv. Harald maatte atter flygte, og Ansgar nødsagedes til at følge med. Kort efter besluttede imidlertid Kong Ludvig, efter Opfordring af Kong Bjørn paa Hauge i **Sverige**, at sende Missionærer did, og i Spidsen for disse, satte han Ansgar, der blev venskabeligt modtagen af Bjørn, opholdt sig halvandet Aar i Sverige, og overtalte flere, endog anseede Mænd, til at lade sig døbe. Den Indgang, Christendommen nu havde vundet blandt Nordens Hedninger, bevægede den fromme Keiser til, med Pavens Samtykke, at oprette en egen **Erkebiskopsstol for Norden** i Hamburg, hvilken alle Nordens Lande, bekjendte og ubekjendte, underlagdes. Det forstaar sig af sig selv, at Ansgar udnævntes til den første Erkebiskop paa dette Sæde. Han fortsatte nu herfra med stor Iver sin Virksomhed, skjønt ej med saa med saa meget Held, som før, da hans Velynder og Beskytter, Keiser Ludvig, døde 840. Hans Sønner levede i indbyrdes Strid med hinanden, medens den jydske Kong Erik fremdeles antog et fjendtligt Forhold til Tydskland og Christendommen, og i Aaret 845 endog angreb og ødelagde Hamburg i Bund og Grund, saaat Ansgar med alle sine Geistlige over Hals og Hoved maatte flygte, og en Tidlang kun fristede en kummerlig Tilværelse. Ogsaa i Sverige skete der Forfølgelser mod de Christne. Da den sørgelige Erfaring havde vist, at Hamburg, saa bekvemt det laa, dog endnu var et altfor usikkert Sæde for en større geistlig Stiftelse, overdrog Kong Ludvig den tydske, da han senere nogenledes atter havde bragt Orden til Veje, den i 846 ledigblevne Biskopsstol i **Bremen** til Ansgar; men da det strengt taget ikke var tilladt, efter de kirkelige Forholde, at en fra sit eget Sæde fordreven Biskop tiltraadte noget andet Biskopsdømme, havde den samvittighedsfulde Ansgar en Tidlang Betænkeligheder ved at modtage Udnævnelsen, og først efter at Sagen var forhandlet paa flere Møder, og de øvrige Biskoper havde givet deres Samtykke, tiltraadte han sin nye Værdighed. De Rettigheder og Forpligtelser med Hensyn til Norden, som i sin Tid vare overdragne Hamburgs Erkestol, overførtes paa denne Maade tilligemed den erkebiskopelige Titel til Bremens Biskopssæde, og den nye erkebiskopelige Kirke i **Bremen** blev saaledes Metropolitankirken for hele Norden, og vedblev at være det i omtr. 250 Aar. Den pavelige Bekræftelse af denne Indretning paafulgte imidlertid ej førend i

858. Imidlertid havde et Uheld, der tilstødte en tilbagevendende Vikingeflaade, forført Kong Erik saaledes, at han atter begyndte venskabeligt at nærme sig den tydske Konge, og vise sig gunstig mod Christendommen. Ansgar kunde saaledes med fornyet Kraft tage fat paa sit Missionsverk. I Aaret 850 drog han atter til Danmark, hvor Kong Erik nu viiste ham megen Venlighed, raadspurgte ham i Regieringsanliggender, og tillod ham endog at oprette en Kirke i **Slesvig**, den første i Danmark. Kongen selv lyttede gjerne til Ansgars Religionslærdomme, og mange af hans Undersaatter lode sig døbe. Fra Slesvig gjorde Ansgar siden en ny Missionsreise til Sverige, hvor han blev venligt modtagen af Kong **Olaf**, Søn af Bjørn paa Haikge. Der blev holdt et ømindeligt Thing for at afgjøre, om Christendommen maatte forkyndes; man gik til Frett (raadspurgte Guderne ved Lodkastning) og Svaret lod gunstigt. Ansgar lod nu bygge en Kirke i Birk eller Sigtuna, ordnede Kirkevæsenet, og efterlod ved sin Afreise Biskop **Gautbert** for at bestyre det. Ved sin Tilbagekomst til Slesvig forefandt han en stor Forandring. Kong Erik var falden i et stort Slag mod sin Brodersøn Guthorm (854), og med dem saa mange Medlemmer af Kongeætten, at kun en Dreng, ved Navn **Erik**, var tilbage af den. Denne Erik, sandsynligvis en Sønnesøn af den forrige, blev nu Konge, og under hans Mindreaarighed skete der atter Forfølgelser mod Christendommen, saa at Kirken i Slesvig endog maatte lukkes. Men da Erik selv fik mere at sige, blev det anderledes; Ansgar vandt hans og hans Raadgiveres Yndest, og fik endog Tilladelse til at lade en Kirke opbygge i **Ribe**, ved hvilken hans Ven og Discipel **Rembert** blev ansat som Præst. Ogsaa denne Erik skal dog senere være falden fra Christendommen, der dog nu havde slaaet saa stærke Rødder, at den ikke længer kunde udryddes, og Ansgar havde saaledes dog omsider den Tilfredsstillelse, at see det Verk, hvortil han havde offret den største Deel af sit Liv, i stadig, om end langsom, Fremgang. Han døde i Bremen 865, 64 Aar gammel, og blev allerede Aaret efter sin Død erklæret for en Helgen: en Udmerkelse, der kun er bleven Faa med saadan Ret til Deel, som ham. Thi ej alene ved sin Omvendelsesiver, ogsaa ved sin rene og strenge Vandel, sin Kjærlighed til sine Medmennesker, sin Mildhed og Overbærenhed mod Andre, viiste han sig i Ordets egentlige Forstand gjennemtrængt af den Christendom, han prædikede. Hans Eftermand var den foromtalte **Rembert** (865—888), der og har beskrevet hans Liv, men om hvis Virksomhed der ej vides stort mere end at han levede og virkede i Ansgars Aand, og ej engang tog i Betænkning at anvende Kirkens Kar og Klenodier, naar det gjaldt at løskjøbe Fanger, sigende, at det var bedre at vinde Sjæle for Herren end Guld for Alteret. Han skal ogsaa have vedligeholdt Missions-

verket i Sverige. Under hans nærmeste Eftermænd synes derimod Missionsvirksomheden at være kommen noget i Staa. Aarsagen hertil var sandsynligviis de Krige, Kong Gorm førte for at udrydde Underkongerne, og som nødvendigviis maatte lægge mange Hindringer i Vejen for de christne Læreres Rejser og Prædiken, om Gorm selv end ikke havde været en saa ivrig Hedning, som han var. Imidlertid skede der nogen Forandring heri til det Bedre, da Gorm havde befæstet sit Herredømme, og egtet den Christendommen ivrigt hengivne Thyre Haraldsdatter.

I Sverige synes det, som om den Linje af Kongestammen, der herskede i Uppsala, og saaledes forestode det ældgamle Freys-Tempel, paa Grund heraf vare ivrigere Hedninger, end Kongerne i Sigtuna, hvor Ansgars Mission fandt saa god Fremgang. Følgen heraf var, at da Erik Emundsson vandt Herredømmet over hele Riget, og derfor vel ogsaa enten dræbte eller forjagede Sigtuna-Kongerne, led ogsaa den under deres Beskyttelse staaende Christendom stort Afbræk, om den end ikke ganske tilintetgjordes. De følgende Uppsalakonger vare ivrige Hedninger indtil henimod Slutningen af det 10de Aarhundrede. I de indre Dele af Sverige, endog de sydligere, som Østergotland og Smaaland, holdt Hedendommen sig lige til ind i det 12te Aarhundrede.

Uagtet det maa anses vist, at ikke faa af Nordmændene allerede i det 9de Aarhundrede paa deres Vikingetog eller Handelsrejser havde antaget Christendommen, saa havde dette dog ingen videre Følger med Hensyn til Christendommens Udbredelse i Landet selv, saalænge Christendommen ikke tillige formelig prædikedes i Landet, ligesom i Danmark og Sverige. Paa Island vare ligeledes flere af Nybyggerne Christne, og i Særdeleshed maa der have været en heel Mængde christne Træle fra Irland og Skotland; men da der ej fandtes Kirker eller Præster, forfaldt og glemtes Christendommen allerede i den næste Generation. Alligevel maa det vistnok for en stor Deel anses som en Virkning af de ved Christendommen udbredte Forestillinger, at Kong Harald Haarfagre, og flere med ham, troede, som han sagde, paa den Gud, der havde skabt alle Ting og raadede for Alt, ligesom han var en afsagt Fjende af den i de Tider ved mange modbydelige Ceremonier drevne Trolddom, kaldet deels Seid, deels Galder. Dette hindrede ham imidlertid ikke fra at deeltage i de store Blot eller Offerfester. Harald Haarfagres fornemste Hustru eller egentlige Dronning var Ragnhild, en Datter af Kong Erik i Jylland. Hvis hun, hvad der ej er saa urimeligt, har været Christen eller gunstigt stemt for Christendommen, da har maaske ogsaa dette bidraget til at gjøre ham lunken for Hedendommen. Men lige indtil Midten af det 10de Aarhundrede nævnes der intet om nogetsomhelst Forsøg paa at prædike Christendommen i Norge.

4. Norge. Harald Haarfagres seneere Regjeringsaar og Bestemmelser med Hensyn til Tronfølgen. Erik Blodøxe. Haakon den Gode. Første Forsøg paa at indføre Christendommen i Norge.

Harald Haarfagre herskede med megen Kraft og Anseelse i henved 58 Aar efterat have tilendebragt Norges Erobring. Han førte et prægtigt Hof; hans Hirdmænd og Huuskarle vare ypperligt klædte og udrustede, og kun de ypperste Krigere optoges iblandt dem. Han havde ogsaa stedse **Skalde** om sig, der i deres Kvad besang hans og hans Kæmpers Bedrifter, og nøde megen Udmerkelse. Forøvrigt vides der kun lidet om, hvad der skete i den tidligere Halvdeel af hans langvarige, og paa de første Krigsaar nær fredelige Regjering. Han havde mange Hustruer, indtil han forkjød dem alle for at egte den foromtalte **Ragnhild**, Datter af Kong Erik i Jylland, en stolt Kvinde, der udtrykkelig erklærede, at hun ikke vilde dele hans Haand og Kjærlighed med nogen anden. Men med disse Hustruer havde han mange Sønner, hvilke, da de bleve vorne, ærgrede sig over, at Jarlerne, og ikke de, skulde have Forleninger og Land at raade over. Enkelte af dem toge sig endog selv tilrette; saaledes overfaldt tvende af dem, Heel-Brødrene Gudrød og Halfdan, den fortjente Ragnvald Mørejarl, Gange-Rolfs og Tord-Einars Fader, og brændte ham inde; Halfdan styrede endog strax efter lige til Orknøerne for ogsaa at overfalde Einar, men blev fangen og dræbt af ham. Andre af Jarlerne maatte dele Ragnvalds Skjebne, eller bleve forjagede. For, som han haabede, at forebygge flere Ulemper af dette Slags, gav Harald, endnu i sin kraftige Manddomsalder, paa et stort Thing, der holdtes paa Oplandene, rimeligvis paa **Eidsvold** (900), de fleste af sine Sønner Forleninger med Kongetitel, hver af dem saavidt muligt i den Egn af Landet, hvor hans Mødrenefrænder boede, medens han forbeholdt sig selv umiddelbar Bestyrelse af Midtlandet eller det saakaldte Vestenfjeldske. Han bestemte derhos, at Kongedømmet skulde gaa i Arv i alle hans Sønners Linjer, dog stedse under Overkongens Høihed; til Overkonge efter sig udsaa han sin Søn med Dronning Ragnhild, der heed **Erik** efter Morfaderen, og af sine mange Vikingetog havde faaet Navnet **Blodøxe**, og tog ham ej længe derefter allerede til et Slags Medregent. Disse Foranstaltninger svarede dog ej til sin Hensigt, da enhver af Kongesønnerne anfaa sig ligesaa berettiget til Overkongedømmet som Erik, og denne paa sin Side behandlede sine Brødre med Overmod og Haardhed, fornemmelig tilskyndet af sin Hustru, den haalogalandske **Gunnhild**, en smuk og talentfuld, men trædsk og ondskabsfuld Kvinde, om hvilken man endog troede, at hun havde lært at høre i Finmarken, hvor Erik var bleven kjendt med hende da han kom tilbage fra et Tog til Bjarmeland. Erik tog ikke engang i Betænkning at dræbe sine Brødre, hvor

han fandt Leilighed dertil. Blandt dem, der saaledes blevet et Offer for hans Misundelse og Herskesyge, fortjente ingen mindre en saadan Død end den fredelige **Bjørn** (927) paa Vestfold, der kun lidet beskjeftigede sig med Krigstog, men desto mere med **Handelsforetagender**, hvorfor hans krigerske Brødre spottvis kaldte ham Bjørn Farmand eller Bjørn Kjøbmand. Han boede nemlig paa Kongsgaarden **Sæm** ved **Tunsberg**, som allerede da var en meget besøgt Handelsplads, hvortil der kom Skibe fra alle Kanter af Landet, saavelsom fra Danmark og Tydskland, og derved fik ogsaa Bjørn Smag paa Handel og Kjøbmandsferd, saa at han havde mange Kjøbmandsskibe ude paa Farten. Hjemkommen fra et Krigstog, fordrede Erik af Bjørn, at han skulde udbetale ham, istedetfor Faderen, den bestemte Skat; da Bjørn vægrede sig derved, overfaldt Erik ham paa Sæm og dræbte ham. Bjørns Halvbroder **Halfdan**, Underkonge i det Throndhjemske, greb til Vaaben for at hevne hans Drab, og havde nær ved Overrumpling tagen Erik til Fange. Men Erik undkom, og fik Hjelp af sin Fader, der drog med en Hær mod Halfdan for at straffe ham. Nær var det kommet til Kamp mellem Fader og Søn, hvis ikke den gjeve Guttorm Sindre havde meglet Fred mellem dem. Saa stor Forkjærlighed viiste Haakon sin Søn Erik, og jo mere han aldedes, desto mere Magt synes Erik at have faaet over ham. Da Kongen paa sin gamle Alder med den smukke Tjenestepige Thora Mosterstang endnu fik en Søn, **Haakon**, sendte han ham til England, for der at opdrages under hans Ven Kong **Adhelstans** Varetægt. Aarsagen hertil var vistnok den, at Harald ej troede ham sikker i Norge for Eriks og de øvrige Brødres Efterstræbelser.

Da Harald var 80 Aar gammel (930), følte han sig saa svag og affældig, at han ikke længer kunde bestyre de kongelige Forretninger. Derfor overdrog han ganske sin Magt til Erik, og udnævnte ham til Overkonge i sit Sted. Tre Aar efter (933) endte han sit lange, og for Norge saa vigtige Liv paa Rogaland, hvor han blev høilagt paa Hauge ved Haugesund. Om end flere af hans vigtigste Foranstaltninger siden ophævedes, og han selv ved at oprette saamange nye arvelige Underkongedømmer for en stor Deel modarbejdede sit eget Verk, var det dog unegteligt han, der lagde Grunden til et **selvstændigt** og **heelt** Norge, sideordnet med de to øvrige Riger, og under hvis lange Regjering, der varede i to Generationer, Indbyggerne af alle de sammenerobrede Fylker, der hidtil intet Sammenknytningspunkt havde haft, nogenledes lærte sig til at betragte hinanden indbyrdes som Landsmænd (Nordmænd), og alle Fylkerne tilsammen som een Enhed — **Norge**.

Haralds Søn, Erik Blodøxes Regjering, var kortvarig og heel urolig. Han var allerede almindelig forhadt i Faderens levende Live, og de mægtigste af hans Brødre, der især kunde være belavede paa at han vilde efter-

efterstræbe deres Liv, ventede kun paa Faderens Død for at erklære sig for Overkonger, hver i sit Landskab, og ganske unddrage sig fra nogetsomhelst Afhængighedsforhold til ham. Saaledes erklærede Halfdan sig for Overkonge i det Throndhjemske, og Olaf, den dræbte Bjørns Fuldbroder, i Viken. Paa begge Steder gjorde Indbyggerne fælles Sag med dem, af Had til Erik. Men Halfdan døde pludseligt, man troede almindeligt af Gift, som Dronning Gunnhild havde ladet ham give, og da Halfdans Fuldbroder og Efterfølger, Sigfred, havde begivet sig til Olaf for at forene sin Styrke med hans, overfaldt Erik dem ved Tunsberg med en stor Overmagt og fældte dem begge (934). Man frygtede nu i Landet, at Erik vilde rydde alle sine Brødre af Vejen, og for at sætte en Grændse for hans Tyranni, sendte nogle af de forstandigste og mægtigste Mænd, fornemmelig, som det synes, **Sigurd Jarl** paa Lade i Throndhjem, Søn af Kong Haralds Ven Haakon Jarl, hemmeligt Bud til England efter Kong Haralds yngste Søn **Haakon**, der fremdeles opfostredes ved Kong Athelstans Hof, og nu havde naaet sit 14de Aar. Medens Erik endnu opholdt sig i Viken, for at underlægge sig dette Landskab, kom den unge Haakon til Throndhjem, hvor Sigurd Jarl modtog ham med aabne Arme, og hvor han snart ved sin Skjønhed, Forstandighed, Blidhed og Venlighed i Omgang og Raskhed i alle Slags Legemsøvelser ganske vandt Throndherne for sig. Et Thing blev nu sammenkaldt i Throndhjem, og da Haakon paa dette, vistnok efter Sigurds Raad, tilbød Bønderne at give dem deres **Odel** tilbage, hvis de vilde tage ham til Konge, hyldede de ham under den største Jubel. Oplandenes og Vikens Bønder fulgte deres Exempel. Erik Blodøxe begav sig til det Vestenfjeldske, for der at samle en Hær, men faa eller ingen adlød hans Opraab, medens de fleste og mægtigste underkastede sig Haakon. Der var saaledes intet andet for ham at gjøre end at forlade Landet, og han begav sig med Dronning, Børn og nogle faa Venner over til Orknøerne, medens Haakon uhindret underlagde sig det hele Land. Da Haakon imidlertid frygtede for, at Erik kunde komme tilbage fra Orknøerne for at prøve paa at vinde Riget tilbage, tog han for det første sit Ophold i den vestlige Deel af Landet, medens han satte Sigurd Jarl til at bestyre Throndhjem, og overdrog Viken til sine dræbte Brødre, Olafs og Bjørns, Sønner **Tryggve** og **Gudrød** med Kongenavn. Erik kom dog ikke nogensinde tilbage til Norge, men faldt efter mange Omverlinger af Stjebnen i England (950). Haakon nød i en lang Række af Aar fuldkommen Fred og Ro, og benyttede denne Tid paa det hæderligste til at ophjelpe Lovgivningen, og styrke Sammenholdet mellem Landets enkelte Dele. Det Løfte, han havde givet Bønderne, om at lade dem faa deres Odels- eller fulde Ejendoms-Ret over deres Jordejendomme tilbage, opfyldte han, og

saaledes omstyrtedes derved i det Væsentlige den Lehnsforfatning, Harald Haarfagre havde søgt at indføre. Haulderne eller Odelsbønderne bleve atter med Hensyn til Gjendommen over deres Ættegaarde fuldkommen uafhængige af Kongemagten. Alligevel vedbleve Haralds Indretning med Jarler og Herser i hvert Fylke; thi det Gods, der ved Haralds Krige var kommet under Kronen, deels fordi det havde tilhørt de overvundne Konger, deels ved Inddragning efter Dødsfyttede og Fredløse, var fremdeles saa betydeligt, at, foruden det umiddelbare Krongods, der bestyredes af Aarmænd eller Gaardsfogder, mange Gaarde kunde anvendes til dermed at forlene saavel Jarlerne som Herserne, hvilke saaledes ved Siden af deres Odelsgaarde tillige havde kongelige Gaarde i Lehn (Veitsla), mod den Forpligtelse at holde et vist Antal Krigsfolk til Kongens Tjeneste. Fra denne Tid af blev det mere og mere brugeligt at kalde Herserne, eller overhoved dem, der forlenedes med kongelige Gaarde, **Lendermænd** (d. e. de, som have faaet Land), ligesom det næsten forudsattes af sig selv, at ældste Søn efterfulgte Faderen i Forleningen. Istedetfor at Landets vestlige Dele forhen udgjorde forskjellige Thingforeninger uden noget fælles Sammenhold, fik Haakon dem alle til at tiltræde **Gulathingets** Forening, der nu indbefattede alle Fylker langs Kysten fra og med **Søndmøre** til og med **Agder**. Hele denne betydelige Deel af Landet fik nu ved Haakons Bestræbelser fælles Lovgivning, den saakaldte Gulathingslov. Denne kan dog ikke betragtes som nogen ny Lovgivning, men kun som en Samling af de i Thingforeningens Landskaber hidtil bestaaende Retsvedtægter, med de Forandringer og Forbedringer, som de nye Forhold gjorde nødvendige. Paa samme Maade skal Haakon, med Sigurd Jarls Raad og Hjelp, have faaet en fælles Lov, **Frostathingsloven**, antagen for hele den Deel af Landet, der laa nordenfor Søndmøre og Dovre, saaledes at den Forening, der hidtil kun fandt Sted mellem de 8 throndhjemske Fylker, nu omfattede alle Kystfylkerne fra og med Raumsdalen i Syd til Haalogaland i Nord. Paa denne Maade bestod hele Landet nu kun af tre Hovedforeninger, Gulathingets, Frostathingets og Eidsivathingets. En Indretning, hvorved Haakon erhvervede sig blivende Fortjeneste, var Organisationen af Landets **Forsvarsvæsen**. Da man i de Tider ikke kunde tænke sig Angreb uden fra Søsiden, og Nordmændene desuden vare mest vante til at kæmpe til Søs, inddeltes alle Kystlandskaberne i visse mindre Afdelinger, der kaldtes **Skibreder**, fordi enhver af dem var forpligtet til at vedligeholde, udruste, bemande og proviantere et Krigsskib, ikke over tyve og ikke under femten Rum, altsaa med mindst 50 Mænds Besætning. Naar Kongen, som det heed, krævede **Leding**, maatte Skibredens Medlemmer møde frem med deres Skib, fuldt udrustet, bemandet og provianteret for to Maaneder; i saa lang

Tid vare de forpligtede til at følge Kongen, men ikke længer, ligesom han ogsaa blot kunde opbyde det hele Antal Skibe og Mandskab (heel Almenning), naar det gjaldt at forsvare Landet mod fjendtligt Angreb; i Tilfælde af Angrebskrig eller Krig udenfor Landet kunde han alene opbyde det halve Antal eller halv Almenning. Den her omhandlede Forpligtelse til at gjøre Leding traadte istedetfor den forrige personlige Skat, som Harald Haarfagre havde indført, og derfor havde Kongen endog i Fredsaar under Navn af Leding Ret til at opkræve og oppebære den Proviant, der i Tilfælde af Krigsopbud skulde have været svaret til Skibene. Saaledes blev Ledingen altid at betragte som en personlig Skat, og udgjorde en af Kongens vigtigste Indtægter. I de indre Dele af Landet derimod, hvor Skibreder ej kunde indrettes, vedblev derimod den gamle Skat. Den Fred og Lykke, Norge nød under Kong Haakons milde og forstandige Regjering, gjorde, at Indbyggerne af et Par Landskaber, hvortil Harald Haarfagres Erobringstog ej havde naaet, underkastede sig ham. Disse Landskaber vare **Jemteland** og den vestlige Deel af **Helsingeland**, der skulle have været opryddede i det 8de Aarhundrede af endeel Throndere, som flygtede derhen, da Kong Eystein den onde fra Oplandene erobrede Throndelagen, og hvis Efterkommere siden havde boet roligt i deres Skovbygd, uden at adlyde enten Upsalakongen eller nogen af de norske Konger. Haakon indledede Handelsforbindelser med dem, vandt klogeligen de mægtigste Mænd iblandt dem, og fik dem omsider til at erkjende ham for deres Konge og love at betale ham Skat. Den østlige Deel af Helsingeland derimod, som var befolket fra Uppland af, stod allerede nu, og vedblev at staa under den svenske Konge.

For Haakon, der lige fra Barndommen af var opdragen i **Christendommen**, hvis ydre Forskrifter strengt overholdtes i England, maatte det være en Gru at see Hedendommen endnu herskende i Norge. Men saa længe han ikke følte sig ret fast paa Tronen, kunde han ikke vove noget ligefremt Forsøg paa at indføre den, og han indskrænkede sig kun til at afholde sig fra Deeltagelse i Offerfesterne og til at faa Julefesten forlagt fra Midten af Januar til den blandt Christne vedtagne Tid, hvorhos han ogsaa i Stilhed søgte at vinde sine nærmeste Venner for den nye Lære. Endelig i 950 troede han at have sikret Christendommen tilstrækkelig Understøttelse, lod en Biskop og nogle Præster hente fra England, opbyggede nogle Kirker ude paa Møre, og bekjendtgjorde, at han vilde have Christendommen indført i det hele Land. Men et saadant Paabud maatte som andre vigtigere Sager vedtages af Bønderne paa Thinget, og da Sagen skulde behandles paa Frostathing, mødte den en saa heftig Modstand, at Kongen ganske var nødt til at lade den fare. Den mægtige Asbjørn,

paa Medalhuus truede endog paa Bøndernes Vegne med, at de vilde afsætte Kongen og tage en anden i hans Sted, hvis han vedblev med sit Forehavende. Og Bønderne, hvis Mistænkelighed nu engang var reist, ødelagde de Kirker, Kongen havde opført, dræbte Præsterne, og tillode Kongen ej længer at være forte fra Offerfesterne, men tvang ham til at deeltage i dem, saa nødigt han end vilde. Sigurd Jarl, der selv var en ivrig Tilhænger af den gamle Tro, skal især have været den, der overtalte Kongen til at give efter. Kongen beredte sig denne Eftergivenhed, saa længe han levede, og erklærede sig paa sit Yderste endog uværdig til christelig Begravelse. Men hvad man end kan sige derom, er det vist, at Gemytterne endnu ikke paa langt nær vare forberedte til at modtage Christendommen, og at Paastaaelighed fra hans Side kun vilde have ledet til Splid og unyttig Blodsudgydelse. Der kom altsaa intet ud af det hele Foretagende, og snart var Haakon ligesaa pudet som før. Hertil bidrog ogsaa meget, at Erik Blodøxes Sønner, der efter Faderens Fald i England havde taget sin Tilflugt til Danmark, nu begyndte at angribe Norge, for at støde Haakon fra Tronen, understøttede af den danske Konge Harald Gormsøn, der paa denne Maade haabede ej alene at gjenvinde det Overherredømme, hans Ætt havde haft over den sydlige Deel af Landet, men om muligt endog at blive Herre over det hele Rige. Men mod den forhadte Eriks Ætt og det fremmede Herredømme stode Thrønderne som een Mand, og glemte al Misfornøielse med Haakon, om nogen var tilbage, for at staa ham bi. Haakon drog med en Flaade fra det nordlige Norge til Viken, hvor Eriks Sønner og danske Vikinger, under Kong Tryggves Fraværelse paa Vikingetog, havde begyndt deres Angreb. Haakon jagede Vikingerne bort, forfulgte dem over til Jylland, vandt et Slag over Jyderne, og herjede siden i Fyen, Sjæland, Skaane, Halland og Vestergotland, ligesom han og tvang Vermeland, der havde søgt at løsrive sig, til Lydighed. Da Kong Tryggve kom tilbage, overlod Haakon nu, som det synes, Viken ganske til ham, og vendte selv tilbage til Throndhjem. Men Tryggve blev slagen af Eriks Sønner, der nu bleve saa dristige, at de drog videre nordefter, for at opsøge Haakon selv. Haakon ilede dem imøde, modtog dem og overvandt dem i et Slag paa **Agvaldsnes** paa Karmøen, hvor en af Brødrene faldt (953). For at de, eller andre fremmede Fjender, efterdags ikke skulde overrumple ham, lod han oprette **Viter** eller **Varder** paa Fjeldene langs Kysten, saaledes at man kunde see fra den ene til den anden; hvorsomhelst man saa en fjendtlig Flaade komme seilende til Landet, skulde nærmeste Vite antændes, og de øvrige derefter: paa den Maade kunde Krigsbudet i stor Hast gaa fra den ene Ende af Landet til den anden. Hvorsomhelst Krigsbud kom, enten ved Viterne eller paa anden Maade,

skulde efter gammel Skik den saakaldte **Hærør** eller Krigsbudstikke gaa fra Gaard til Gaard i hver Bygd, og alle vaabenføre Mænd samle sig bevæbnede. Alligevel var det, to Aar efter Slaget paa Agvaldsnes, nær lykkets Eriks Sønner at komme uforvarende over Kongen paa Gaarden **Birkestrand**, østligt paa Fredø (i Nærheden af det nuværende Christiansund), men han blev advaret i den yderste Tid, og skjønt deres Overmagt var stor, bleve de dog slagne, fornemmelig ved en Krigslist, som den gamle, kjække **Egil Ildserk** anvendte. Ved denne Lejlighed faldt atter en af Brødrene (955). I sex Aar havde nu Haakon atter Fred, indtil Eriks Sønner ved at holde sig langt ude paa Havet under Opsejlingen fra Danmark virkeligt drev det til at overrumple ham paa hans Gaard **Fitje** nordligst paa Stordøen i Sondhordeland, just som han sad til Bords med sine Mænd. Flere af de Tilstedeværende raadede Kongen til at flygte, men hans Frænde, den ypperlige Skald **Eyvind Finnsson** fra Helgeland, kaldet Skaldespilder, sagde, at Flugt ikke sømmede sig for en brav Krigsmand. Da valgte Kongen at oppebie Angrebet, og saavel han som hans Mænd kæmpede med saadan Tapperhed, at Fjenderne ogsaa denne Gang med stort Tab bleve drevne paa Flugten. Men idet han, maaskee noget uforsigtigt, forfulgte de Flygtende til Stranden, blev han truffen af en Flein (let Kastespyd), og Blodtabet, som dette Saar forvoldte ham, var saa stort, at han endnu samme Dag endte sit Liv (961) til stor Sorg for det hele Land, der følte, at hans Tab var uerstatteligt. Baade hans Venner og hans Uvenner, heder det, græd over hans Død, og sagde at Norge aldrig vilde faa saa god Konge igjen. Hans fredelige Bestræbelser for Lov og Ret og borgerlig Orden gav Landet Styrke og Sammenhold, og under hans milde Regjering befæstedes Nordmændenes Friheds- og Selvstændighedsfølelse. Lykkedes det ham end ikke at knytte Viken eller Østlandet saa fast til den øvrige Deel af Landet, som ønskeligt kunde være, eller at faa Danekongerne til at afstaa fra deres Fordringer paa dette Landskab, saa udgjorde dog idetmindste hele det Norden- og Vestenfjeldske fra denne Tid af stedse en politisk Enhed. Om den Kjærlighed, hvormed Nordmændene omfattede hans Minde, vidner nok som Tilnavnet „den Gode", som man efter hans Død sædvanligvis gav ham. Han kaldtes ogsaa „Haakon Adelsteensfostre", fordi han havde været opdraget hos Kong Athelstan, af Nordmændene kaldet Adelsteen, i England. Hans sidste Heltekamp og Død blev besunget af Eyvind Finnsson i et herligt Kvad, kaldet Haakonarmaal, der endnu er til. Han efterlod ingen Sønner, og udnævnte før sin Død ædelmodigt sine Fjender, Eirik Blodøxes Sønner, til sine Efterfølgere, maaskee for paa denne Maade at ipskrive dem fra deres Afhængighedsforhold til Danekongen (961).

ZAENUDIN